

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Історичний факультет

Кафедра нової та новітньої історії

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи бакалавра

на тему: «Польсько-німецькі відносини в 1990-2004 рр.»

Виконав: студент IV курсу
денної форми навчання
напряму підготовки
(спеціальності)
032 «історія та археологія»
Чухрай Станіслав Андрійович
Керівник: к.і.н., ст. викладач
Ченчик Д. В.
Рецензент: к.і.н., доц.
Коваленко Т. М.

Харків - 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТРАНСФОРМАЦІЯ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ РОЗПАДУ СОЦІАЛІСТИЧНОГО ТАБОРУ (1990-1997).	13
1.1 Польсько-німецький договір про добросусідство і співробітництво 1991 року.	13
1.2.» Плани інтеграції Польщі в ЄС та «Веймарський трикутник».	36
РОЗДІЛ 2. ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ В 1997-2004 РР.	51
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	71

Вступ

Дослідження цієї теми є актуальним через загальну важливість цього питання в системі міжнародних відносин в Європі. Припинення «холодної війни» та падіння комуністичних режимів у Східній Європі стало початком нового етапу міжнародних відносин між Сходом і Заходом. «Оксамитові» революції 1989 р. й падіння Берлінського муру засвідчило не тільки розпад соціалістичної системи, а й поставило питання щодо того, на яких засадах мають будуватись взаємовідносини між країнами колишнього соціалістичного табору та членами європейських співтовариств. Однією з вузлових проблем став пошук нових форм стосунків між ФРН та Польщею, історія яких мала багато травматичних подій. Тому нові виклики у двосторонніх відносинах ставили запитання, чи вдасться Берліну та Варшаві досягти таких же результатів, як між Німеччиною та Францією у другій половині ХХ ст. Це сприяло й покращенню зовнішньополітичних стосунків між західноєвропейськими та східноєвропейськими країнами.

Об'єктом дослідження виступають двосторонні відносини між Польщею та Німеччиною.

Предметом – трансформація політичних, економічних та соціокультурних відносин між двома країнами у період після «оксамитових революцій» і до вступу Польщі в ЄС.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1990 до 1997 рр. Нижня межа обумовлена об'єднанням Німеччини, що розпочало новий етап міжнародних відносин в Європі. Верхня – початком руху Польщі до ЄС та НАТО.

Територіальні межі дослідження займають територію Центрально-Східної Європи.

Серед історіографічних досліджень можна виділити публікації західних (польських і німецьких), Історіографія дослідження представлена працями українських, російських та західних істориків.

Українська історіографія, яка була використана під час дослідження, представлена здебільшого статтями. Можна виділити, наприклад, статтю О. Панаріної «Багатосторонній вимір польсько-німецького співробітництва в рамках «Веймарського трикутника». Вона доходить до висновку, що саме німецька допомога забезпечила швидку євроінтеграцію Польщі.

Також важливий внесок в досліджуване питання зробили І. Січень в своїй статті «Німеччина і Польща: від столітнього протистояння до стратегічного партнерства»¹, Р. Демчишак «Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри»² В. Ложечкін «Етапи європейської інтеграції Республіки Польща (1989-2004 рр.)»³, С. Маковський «Еволюція участі Польщі в міжнародній політиці Європейського Союзу».

І. Січень в статті розглядає питання відносин між Німеччиною та Польщею під час війни, в післявоєнний період, деякі аспекти відносин між Польщею та двома німецькими державами за часів К. Аденауера і В. Брандта. Також аналізуються питання відносин Польщі з об'єднаною Німеччиною, підписання договорів, виникненню «Веймарського трикутника». Також в статті

¹ Січень І. « Німеччина і Польща: від столітнього протистояння до стратегічного партнерства» https://bintel.org.ua/nash_archiv/архив-regioni/архив-yevropa/архив-polshha/germ-pol2

² Демчишак Р. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри» http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5

³ Ложечкін В.С. «Етапи європейської інтеграції Республіки Польща(1989-2004 рр.)» <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/29866/%2009-Lozhechkin.pdf?sequence=1>

розглядається питання співробітництва Німеччини та Польщі в галузі науки та культури. Висновком статті є те, що у відносинах двох країн ще зберігаються окремі суперечності, проте вони не грають істотної ролі.

Важливість статті Р. Демчишака для дослідження полягає в тому, що вона містить інформацію про діяльність Веймарського трикутника.

В російській історіографії відзначимо роботу Ю. Рубінського «Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник»¹, де автор концентрує увагу на суперечностях у відносинах в рамках «Веймарського трикутника». Розгляду різних аспектів проблеми присвячені колективна монографія «Вишеградская Европа: откуда и куда» (Н. И. Бухарин, А. В. Дриночкин, З. Н. Кузнецова) та книга В. Белова «Германия. Вызовы XXI века». Російська історіографія представлена монографіями «Вишеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии»², «Германия. Вызовы XXI века» під ред. В. Белова³, дисертацією Д. Буневіча «Формирование концептуальных основ внешней политики Республики Польша в новейший период (1989-2013 гг.)»⁴.

Також при дослідженні використовувалися статті «Веймарский треугольник: роль неформального форума в реализации национальных интересов Польши» К. Д'ячкова, «Характерные черты

¹ Рубинский Ю. И. «Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник»//Современная Европа. 2016. № 4. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-i-veymarskiy-treugolnik>

² «Вишеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии»/ Н.И. Бухарин, А. В. Дрыночкин, З. Н. Кузнецова и др. Под ред. Л. Н. Шишелиной. М., Весь мир, 2010, 563 с.

³ «Германия. Вызовы XXI века» под ред. В. Б. Белова. М., Весь Мир, 2009. 794 с.

⁴ Буневич Д.С. «Формирование концептуальных основ внешней политики Республики Польша в новейший период(1989-2013 гг.)»: дисс. М., 2018, 361 с.

германо-польских отношений на современном этапе» Б. Ночвиної «Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник: условия возникновения, мотивы и цели участников»¹ та «Решение основных политических задач Веймарского треугольника: вступление Польши в НАТО и ЕС» М. Тітової², «Германо-польские отношения на современном этапе: Политико-военное измерение» Ф. Трунова³, «Вышеградская четверка» в контексте Европейского сотрудничества» Ю. Щербаковой⁴ і т.д.

В. Белов в своїй монографії розцінює Польщу як «головну проблему для об'єднаної Німеччини». На його думку, в відносинах Польщі і ФРН існують серйозні проблеми, пов'язані з вимогою репарацій з польського боку та виселенням німців після Другої світової війни. Зазначимо, що Б. Ночвіна загалом підтримує погляди В. Белова щодо проблем у відносинах між ФРН і Польщею.

Західна історіографія представлена статтею німецького дослідника Д. Фішера «Формування та розвиток польсько-німецьких відносин в 1989-2005. Оцінка та досвід». Він зазначає, що в 2005 р. відбулася остаточна нормалізація польсько-німецьких відносин, пов'язана з приходом до влади А. Меркель. українських та російських істориків. Західна історіографія, наприклад, представлена статтею Р. Улатовського «Німецько-польські відносини. Політичні та

¹ Ночвина Б. А. «Характерные черты германо-польских отношений на современном этапе» // Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе: сб. научн. ст по мат. II Междунар. научн. конф., Пинск 24–25 ноября 2017 г. : в 2 ч. / Полес. гос. ун-т ; под ред. Р.Б. Гагуа. Пинск : ПолесГУ, 2017. Вып. 2. Ч. 2. 277с.

² Титова М.С. «Веймарский треугольник: условия возникновения, мотивы и цели участников» <https://cyberleninka.ru/article/n/veymarskiy-treugolnik-usloviya-vozniknoveniya-motivy-i-tseli-uchastnikov>

³ Трунов Ф. О. «Германо-польские отношения на современном этапе: Политико-военное измерение» // Современная Европа. 2016. № 4. [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-na-sovremennom-etape-politiko-voennoe-izmerenie>

⁴ Щербакова Ю.А. «Вышеградская четверка» в контексте Европейского сотрудничества <https://cyberleninka.ru/article/n/vyshegradskaya-chetverka-v-kontekste-evropeyskogo-sotrudnichestva>

економічні аспекти»¹, та «На ті гарантії Польща чекала 45 років», «Лінія Одер-Нейсе як західний кордон Польщі: оголошений та реальний» П. Еберхарда, «Формування та розвиток польсько-німецьких відносин в 1989-2005 рр. Спроба оцінки» Д. Фішера².

Серед монографій важливе значення для теми мають «Добросусідські угоди Польщі: політичні, охоронні та соціальні» під редакцією К.-П. Марчук, «Вишеградська група центральноєвропейська плеяда» під редакцією А. Ягоджинського, «Відносини Польщі з сусідами в першому десятиріччі 21 століття» під редакцією Мечислава Столарчика, «30 років від одного з найважливіших моментів у польсько-німецьких відносинах після Другої Світової війни», «Угода про кордони», «Польсько-німецька співпраця в галузі культури: програми і інституції» А. Сокол.³

В статті «Німецько-польські відносини. Політичні та економічні аспекти» автор аналізує питання розвитку німецько-польських відносин з 1990 р. (від об'єднання Німеччини) до 2015. Приділяється увага розгляду міжнародної ситуації одразу після завершення Холодної війни, питань національних інтересів обох країн та розвитку економічних відносин. Автор приходить до висновку, що за 25 років економічне співробітництво набуло дуже важливого значення в зовнішньополітичних стосунках між Польщею та Німеччиною. Стаття досить повно висвітлює питання, які автор

¹ Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects» Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf>

² Fischer J. «Shaping and development of Polish-German relations in the years 1989-2005. An assessment attempt» https://www.lazarski.pl/fileadmin/user_upload/dokumenty/czasopisma/mysl-ekonomiczna-polityczna/2016/MEiP_3_16_11_Fischer.pdf

³ Sokół-Arz A. «Polsko-niemiecka współpraca kulturalna, programy i instytucje»//Zarządzanie w Kulturze. 2008. Tom 9. s. 131-166 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.ejournals.eu/Zarzadzanie-w-Kulturze/2008/9-2008/art/4190>

зазначив, але в ній не були освітлені усі аспекти зовнішньополітичних стосунків, наприклад, співпраця в сфері культурної політики.

Стаття «Польсько-німецька співпраця у галузі культури: програми та інституції» – аналізує процес співробітництва Польщі та Німеччини в галузі культури, зокрема договір 14 липня 1997 року, діяльність Фондації співпраці Польщі з Німеччиною, створення організацій з популяризації німецької мови та культури в Польщі та польської в Німеччині.

«Формування та розвиток польсько-німецьких відносин в 1989-2005 рр.: спроба оцінки» присвячена розгляду відносин між Польщею та Німеччиною в 1989-2005 рр. Автор умовно поділяє статтю на два періоди: 1989-1998 і 1998-2005 рр. Хронологічний поділ статті обумовлений приходом до влади в ФРН нової політичної коаліції, що призвело до певних змін у зовнішній політиці.

Монографія «Добросусідські відносини Польщі: політичні, охоронні та соціальні відносини»¹ присвячена загалом дипломатичним відносинам Польщі з сусідніми країнами Німеччиною, Чехією, Словачією, Україною, Білоруссю і т. д.).

Книга «Вишеградська група-центральноевропейське сузір'я»² розглядає питання розвитку Вишеградської групи, значення її діяльності для країн Центральної Європи. Важливим елементом монографії є приведення офіційних документів, пов'язаних з організацією.

Монографія «Stosunki Polski z sąsiadami w pierwszej dekadzie XXI wieku» містить дані про відносини в галузі політики, економіки

¹ «Good Neighbourhood Treaties of Poland: Political, Security and Social Relations» D. Poplawski, J. Fischer, J. Boysen. Pod red. K.-P. Marczuk. Warszawa, 1995. 262 p

² Jagodzinski A. «The Visegrad Group- a central European constellation». Bratislava, International Visegrad Fund, 2006, 255 s.

та соціальної сфери між Польщею та Німеччиною у 1989-2009 рр. Протягом цього часу автор виділяє три періоди: 1989-1991 рр., коли формувалися нові елементи політично-правового устрою, 1991-1998 рр. – відзначалися розвитком нової двосторонньої системи, 1998-2009 рр. – поновленням певних конфліктів в сфері історичної пам'яті.

Наприкінці розділу про німецько-польські відносини автор приходить до висновку, що суперечки між двома країнами ще не вирішені до кінця і можуть бути знову викликані через деякі питання в сфері історичної пам'яті або економічними причинами. Тому потрібно вдаватися до компромісів у дипломатичних відносинах.

Таким чином, тематика дослідження досить повно висвітлюється в історіографії.

При дослідженні була поставлена така **мета**: показати процес розвитку польсько-німецьких відносин після 1990 р. й проаналізувати вплив Німеччини на посткомуністичну трансформацію Польщі та залучення її до європейських та євроатлантичних структур.

Протягом дослідження були сформульовані такі **задачі**:

- проаналізувати зміни у політичних, економічних та культурних стосунках між Польщею та об'єднаною Німеччиною після 1990;
- розглянути діяльність Веймарського трикутника та Вишеградської четвірки як зовнішньополітичних інструментів;
- дослідити процес культурного та економічного співробітництва між Німеччиною та Польщею;
- оцінити діяльність німецьких і польських політичних кіл в процесі нормалізації двосторонніх відносин після 1990 року.

В якості джерельної бази дослідження були використані такі історичні документи:

Перш за все, це офіційні договори між Німеччиною та Польщею, наприклад, договір, підписаний 14 листопада 1990 р. в

Варшаві.¹ Згідно з ним, Польща і ФРН зобов'язувалися визнати лінію кордону, яка була встановлена Згожелецьким договором 1950 р., та не висувати територіальних претензій.

Також при дослідженні був використаний договір від 17 квітня 1991 р.² В ньому зазначалася необхідність розвитку господарських, фінансових та юридичних стосунків, контактів між парламентами двох країн, співпраці в науковій і технічній сферах, захисту прав етнічних меншин на своїх територіях і т. д.

14 липня 1997 р. між ФРН і Польщею була підписана культурна угода.³ Обидві сторони зобов'язувалися сприяти організації візитів своїх митців з метою розвитку досвіду, організовувати співробітництво в сфері книговидавництва, освіти, конференції з участю науковців обох країн.

Ще одним важливим джерелом була угода про асоціацію між Польщею та ЄС. В ній міститься інформація про умови торгових відносин між ЄС і Польщею, критерії, які необхідні для інтеграції (правові норми, лібералізація економіки, і т.д. Серед них можна відзначити, наприклад, партійні документи, такі як виступ перед сеймом голови МЗС Польщі К. Скубішевського 26 квітня 1990 р., у якому він проголосив основні пріоритети зовнішньої політики Польщі на той період: розвиток дипломатичних відносин Польщі з

¹ «Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy, podpisany w Warszawie dnia 14 listopada 1990 r.»
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19920140054>

² Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17.06.1991 r.
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19920140056>

³ «Umowa między Rządem Rzeczypospolitej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy kulturalnej, sporządzona w Bonn dnia 14 lipca 1997 r.»
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19990390379>

Чехословаччиною та Угорщиною, розширення зв'язків з країнами Західної Європи, розгляд кордону між Польщею та Німеччиною. Скубішевський розглядав Німеччину як головний фактор стабільності та єдності в Європі. Крім того, при дослідженні використовувалися матеріали преси, серед яких можна виділити, наприклад, статтю Х. Тельчика, колишнього радника канцлера ФРН Г. Коля.¹ В ній він згадує про візит Коля до Варшави, а також реакцію німців на воз'єднання Німеччини. Також для розкриття теми важливою є стаття М. Жолквера «Польша в Іраке: «новевропейський підход»».²

Жолквер зазначає, що військова операція країн НАТО в Іраку призвела до певних суперечностей між Німеччиною та Польщею. В польській пресі тема дослідження була освітлена, наприклад, у статті «30 lat traktatu granicznego Polska-Niemcy. „Dlaczego pan mi nie wierzy?!»».³ В ній зазначається погляд на події з боку Х. Тельчика, Т. Мазовецького, К. Скубішевського і т.д. Таким чином, представлена джерельна база дозволяє розкрити ключові аспекти розвитку польсько-німецьких відносин у 1990-2004 рр.

¹ Тельчик Х. «Советник Гельмута Коля: Горбачев сдержал свое слово» Режим доступу: <https://www.dw.com/ru/%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D1%83%D1%82%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B2-%D1%81%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%BB-%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE/a-51154302>

² Жолквер Н. «Польша в Іраке: «новевропейський підход» Режим доступу: <https://www.dw.com/ru/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B0-%D0%B2-%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4/a-860692>

³ «30 lat traktatu granicznego Polska-Niemcy. „Dlaczego pan mi nie wierzy?!»» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.dw.com/pl/30-lat-traktatu-granicznego-polska-niemcy-dlaczego-pan-mi-nie-wierzy/a-55594714>

Досліджувана тема була апробована під час виступу на засіданні кружка з історії міжнародних відносин, а також на 74-й конференції «Каразінські читання».

Структурно дипломна робота складається з таких елементів: вступ, розділ 1, розділ 2, висновки, список джерел та літератури.

Розділ 1. Трансформація двосторонніх відносин після розпаду соціалістичного табору (1990-1997).

1.1 Польсько-німецький договір про добросусідство і співробітництво 1991 року.

Після падіння влади комуністів у Польщі починаються зміни у зовнішньополітичних зв'язках між Польщею та країнами Західної Європи, зокрема ФРН. Польща представляла інтерес для ФРН з геополітичної, економічної та безпекової точки зору. Крім того, розширення ЄС на Схід в політиці Німеччини мало стримати рух біженців зі Сходу.¹

Однією з перших ініціатив, започаткованих за підтримки ФРН стала прийнята ще до падіння комуністичного режиму програма PHARE (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies). Вона розпочала свою діяльність внаслідок положення Європейської Ради від 23 грудня 1989 р.

В першу чергу програма PHARE мала на меті фінансову допомогу Польщі та Угорщині з перебудови економіки. Вона передбачала надання цим країнам прямих грантів для сприяння економічному розвитку в аграрній, екологічній, освітній, медичній сферах. Головним чином ресурси PHARE витрачались на інвестування пріоритетних галузей, які визначались Урядом і які відігравали важливу роль у фундаментальній трансформації економіки.

Роль фонду PHARE була особливо значною в наступних сферах: Транспортний сектор, будівництво та реконструкція окремих

¹ Воробьева Л.М. «Внешняя политика ФРГ на пороге XXI века» М. : Российский институт стратегических исследований, 2000. 355 с.

секторів автомагістралі Варшава – Катовіце – Краків (126 км.). Фінансування PHARE склало €105 млн. та фінансування EIB €375 млн.

Програма Регіонального розвитку, в якій було закладено розвиток малих та середніх підприємств (SME). Внесок фонду становив € 50 млн., за рахунок чого було профінансовано близько 200 муніципальних проектів, спрямованих на розвиток малого та середнього підприємництва, та більше 1000 інвестиційних проектів по грантовій схемі. Цим було створено умови для залучення більш ніж € 150 млн. Державних та приватних інвестицій та створено більш ніж 11 тис. робочих місць у тих регіонах, де реалізовувалась програма.

В галузі охорони навколишнього середовища було реалізовано програму охорони лісів, за допомогою якої було знищено шкідників на площі 250 000 гектарів польських лісів, налагоджено систему попереднього попередження, відновлено 6000 га лісових насаджень та започатковано національну програму попередження ерозії лісів в Польщі. Також були надані кошти на розвиток сільського господарства. На другому етапі мала місце технічна допомога, яка спрямовувалася на розвиток фінансового сектору, питань працевлаштування.¹

У вересні 1989 р. була скасована заборона на викладання німецької мови в Опольському і Катовицькому воєводствах.² Також в

¹ Міхель Р. В. «Євроінтеграційний вектор трансформації Польщі: приклад для України»//Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Випуск 2. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vsed_2014_2_18

² Фрольцов В.В. «Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е – начале 2000-х годов: основные тенденции и противоречия»//Wschodnioznawstwo.2010. N 4. https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polshi.pdf

регіоні було дозволено використовувати німецьку мову в діловодстві, а також в теле- та радіовіщанні.

Голова МЗС Німеччини Г.-Д. Геншер під час виступу в ООН оголосив представникам Польщі, що: «Народ Польщі повинен знати, що його право на життя в безпечних кордонах німецький народ ані зараз, ані в майбутньому не буде оскаржувати шляхом територіальних претензій».¹

9-14 листопада 1989 р. канцлер ФРН Г. Коль виїхав з візитом до Польщі, проте через те, що 9 листопада впала Берлінська стіна, змушений був повернутися до Німеччини. Зустріч Коля з польським керівництвом відновилася лише 11 листопада.² Протягом цього візиту були здійснені зустрічі з прем'єр-міністром Т. Мазовецьким, а також з очільником «Солідарності»Л. Валенсою та керівником парламентської групи «Солідарності» Б. Геремеком.³ На його думку, покращення відносин з Польщею було необхідним для об'єднання Німеччини.⁴ Під час зустрічі також обговорювалося питання проведення спільного богослужіння. Німецька сторона спочатку пропонувала проведення меси на горі Святої Анни, але Польща виступила проти, оскільки ця територія біла тісно пов'язана з історією силезьких повстань. Це могло призвести до громадських протестів у Польщі. Зрештою було прийнято рішення про спільну

Дата доступу: 19.12.2020

¹ Хавер Т. П. «Врегулювання питання польсько-німецького кордону в процесі об'єднання Німеччини» // Історичні науки. 2011. Випуск 8. [Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16109/1/Haver.pdf>

² «30 років тому Мазовецький і Коль взяли участь у месі примирення у Кшишовій» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://monitor-press.info/uk/news/10186-30-rokiv-tomu-mazovetskyi-i-kol-vzialy-uchast-u-mesi-prymyrennia-u-kshyzhova> (дата звернення: 15.05.2021)

³ Тельчик Х. «Советник Гельмута Коля: Горбачев сдержал свое слово» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.dw.com/ru/советник-гельмута-коля-горбачев-сдержал-свое-слово/a-51154302> (дата звернення: 15.05.2021)

⁴ Гавриловец Л.В. «Польско-германские отношения в 1970–1990 гг. Новые перспективы развития польско-германского диалога» // Известия Гомельского государственного университета им Ф.Скорины. 2016. N 4. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/76001969.pdf> (дата звернення: 19.12.2020)

месу у с. Кшижова, де розташовувався колишній маєток Г. фон Мольтке, який був страчений нацистами у січні 1945 р. Також під час війни у Кшижовій збиралися німецькі опозиціонери, які виступали проти нацистського режиму та підтримували ідеї розбудови післявоєнної Європи на основі федералізму, прав людини та християнської соціальної думки.

Протягом візиту Коля було підписано 11 угод¹ та протоколів, серед яких можна виділити, наприклад, Спільну декларацію. Вона складалася з 78 пунктів, серед яких можна виділити офіційне встановлення німецького населення в Польщі як національної меншини. В двосторонній польсько-німецькій угоді були вперше закріплені зобов'язання сторін захищати національні меншини на своїй території. За часів правління комуністів у Польщі факт існування німецької меншини категорично відкидався. Також угода включала в себе положення про економічну та фінансову допомогу та сприяння реструктуризації польського зовнішнього боргу.² Але ця зустріч не допомогла вирішити питання допомоги постраждалим від військових злочинів Третього Рейху, а також питання кордонів. Вище керівництво ФРН вважало, що кордони можуть бути остаточно встановлені лише після об'єднання Німеччини. Проте ще напередодні візиту Коля бундестаг прийняв постанову, яка визначала, що німці не будуть оскаржувати право поляків «жити в межах надійних кордонів»³.

¹ Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects»//Unisci journal. 2016. N 40. Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf> (дата звернення: 20.09.20)

² Хавер Т. П. «Врегулювання питання польсько-німецького кордону в процесі об'єднання Німеччини» //Історичні науки. 2011. Випуск 8. [Електронний ресурс]. Режим доступу: enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16109/1/Haver.pdf (дата звернення: 15.05.2021)

³ «Германия. Вызовы XX века. М., 2009. с.48

Крім Спільної декларації, протягом перебування Г. Коля в Польщі були підписані угоди, які стосувалися молодіжних обмінів, співробітництва в медичній галузі, співробітництва в екологічній сфері, організацію взаємних культурних та наукових інститутів і т. д.

Втілення зазначених планів супроводжувалось заходами німецької сторони зі збільшення інвестицій у розвиток економіки Польщі, а також з передачі їй нових технологій та надання допомоги в модернізації інфраструктури і навчанні персоналу. Поряд з цим, окремою метою керівництва ФРН стало створення зони воєнно-політичної стабільності на східному кордоні Німеччини шляхом підключення Польщі до загальної системи європейської колективної безпеки.¹ Уряд ФРН наголосив, що буде підтримувати економічні та фінансові зміни у Польщі. Одним із проміжних етапів в цьому напрямі за підтримки Німеччини стало підписання 22 листопада 1989 р. між Польщею та ЄЕС угоди про співробітництво у сфері економіки та торгівлі.²

28 листопада 1989 р. в Бонні Г. Коль проголосив програму німецької єдності, яка складалася з 10 пунктів.³ Ця програма передбачала співробітництво двох німецьких держав в економічній, науково-технологічній та культурній сферах. Крім того, проголошувалася необхідність співпраці в захисті екології.

ФРН зобов'язувалася підтримувати процес вільних, рівних і секретних виборів в НДР. СЄПГ мала втратити монополію на владу. Цей план також включав в себе необхідність відкритості ЄС до країн

¹ Січень І. «Німеччина і Польща: від столітнього протистояння до стратегічного партнерства» Режим доступу: https://bintel.org.ua/nash_archiv/archiv-regioni/archiv-yevropa/archiv-polshha/germ-pol2 (дата звернення: 13.12.2020)

² «Agreement between the European Economic Community and the Polish People's Republic on trade and commercial and economic cooperation» Режим доступу: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21989A1122\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21989A1122(01)) (дата звернення: 08.05.2021)

³ «Helmut Kohl's Ten-Point Plan for German Unity (November 28, 1989)». Режим доступу: https://ghdi.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=223 (Дата звернення: 19.10.2020)

Центрально-Східної Європи, створення нових інститутів співробітництва між ними і т. д.

Програма Г. Коля викликала певне незадоволення Польщі а також представників СДПН, оскільки серед цих пунктів були відсутні гарантії про остаточне визнання кордону по Одру-Нейсе. Через це ініціативи Г. Коля втратили частину підтримки серед поляків.

Проте 7 грудня 1989 р. К. Скубішевський наголосив, що об'єднання Німеччини не несе загрози для Польщі.

В 1989 р. польський уряд розпочав перемовини про часткове зменшення зовнішнього боргу, в першу чергу вони проводилися з представниками Паризького клубу. Перемовини були завершені у 1991 р., внаслідок них був підписаний протокол про зменшення боргу на 50%.¹

Після 1989 р. у Силезії активізувалися процеси розвитку національних німецьких організацій, наприклад, на сході регіону виникла Верхньосилезька спілка з центром у м. Катовіце, а також Рух за автономію Силезії з центром у м. Рибник. Крім того, в Ополі була створена Спілка верхнесилезців. Ці організації висували різні ідеї силезького самовизначення: як поляків, як німців або як окремий етнос.² Була заснована Ліга регіонів, але її діяльність не зіграла істотної ролі.

Чисельність німців в Польщі складає приблизно від 300 до 500 тис. чол. Вони компактно проживають на територіях Опольського, Силезького, Нижнесилезького, Вармінсько-Мазурського та Куявсько-Поморського воєводств. З 1990 р. представники німецької

¹ Наконечная-Кисель Х. «Внешний долг Польши и стоимость его обслуживания: история, состояние и перспективы» // Белорусский экономический журнал. 2005. N 2. Режим доступа: http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/4017/2/Nakonechnaya_Kisel%27_Kh_2005_2_ocr.pdf (дата звернення: 10.04.2021)

² «Вишеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии». М., 2010. с. 66

меншини отримали політичне представництво в Сеймі. Зокрема, внаслідок виборів 1991 р. представники німецької меншини отримали 7 мандатів, проте з часом їхня підтримка майже зникла.

16 січня 1990 р. у Катовіцах зареєстровано перше Культурно-суспільне товариство німців Сілезького воєводства. Невдовзі товариства німецької меншини виникли у всіх місцях компактного проживання німецьких громад: на Опольщині, у Сілезії, м. Гданську, на Вармії та Мазурах, Куявсько-Поморському та Великопольському воєводствах.¹

У 1990 р. розпочалися процеси приватизації польських підприємств німецькими бізнесменами. У відповідь на це у Польщі була прийнята низка законів, які б зменшували можливість іноземцям покупати нерухомість.²

В цьому ж році уряд Польщі на чолі з Т. Мазовецьким почав вимагати участі Польщі у переговорах 2+4 (США, Велика Британія, Франція та СРСР з одного боку та ФРН/НДР з іншого). 18 січня 1990 р. Т. Мазовецький оголосив, що початок процесу об'єднання можливий лише за умови повного визнання та гарантій існуючих кордонів обома Німецькими державами.

У лютому 1990 р. голова МЗС Польщі К. Скубішевський взяв участь у 6-му Німецько-Польському форумі, підтримавши ідею

¹ Шипка Н. «Роль німецької національної меншини в суспільно-політичному житті сучасної Польщі» // Humanitarian vision. 2015. Volume 1. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_1_9 (дата звернення:21.02.2021)

² Ночвина Б. А. «Характерные черты германо-польских отношений на современном этапе» // Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе: сб. научн. ст по мат. II Междунар. научн. конф., Пинск 24–25 ноября 2017 г. : в 2 ч. / Полес. гос. ун-т ; под ред. Р.Б. Гагуа. Пинск : ПолесГУ, 2017. Вып. 2. Ч. 2. 277с Режим доступу: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/13077/1/%D0%9D%D0%BE%D1%87%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%91..pdf> (дата звернення:08.05.2021)

«Польсько-німецької спільності інтересів». ¹ Під час виступу у Німецькому товаристві з питань зовнішньої політики у Бонні він наголосив, що для Німеччини є необхідним вступ до НАТО, оскільки у зворотньому випадку вона може отримати ізоляцію. ²

Наприкінці лютого 1990 р. Т. Мазовецький звернувся до СРСР з проханням залишити радянські війська в Польщі до вирішення «німецького питання». ³ Це було обумовлено зволіканням канцлера ФРН Г. Коля щодо остаточного вирішення питання кордону з Польщею.

8 березня 1990 р. за ініціативи Г. Коля бундестаг ФРН прийняв резолюцію, яка передбачала, що після виборів у парламент НДР парламенти обох німецьких держав приймуть декларацію про підтвердження кордону по Одеру-Нейсе.

9 березня 1990 р. відбувся візит польського уряду до Франції, внаслідок якого Польщі вдалося домогтися більш чіткої позиції німецьких політиків щодо кордону при допомозі великих держав.

Активну роль у вирішенні цього питання зіграли Франція, Велика Британія та США. Зрештою, канцлер ФРН Г. Коль погодився на участь Польщі в тій частині переговорів 2+4, яка стосувалася обговорення питання про територіальний устрій об'єднаної Німеччини.

¹ Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects»//Unisci journal, 2016. N 40. Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf> (дата звернення:22.12.2020)

² Клочак О. З. «Зовнішня політика і дипломатія Республіки Польща в епоху глобалізаційних змін». дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2018. 274 с. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Klochak_Oleh/Zovnishnia_polityka_i_dyplomatiiia_Respubliky_Polscha_v_epokhu_hlobalizatsiinykh_zmin_1989-2004_rr.pdf (дата звернення:25.04.2021)

³ Каракуц А.М. «Питання польсько-німецького кордону за лінією Одер — Нейсе у період дипломатичного врегулювання зовнішньополітичних аспектів об'єднання Німеччини (1989 — 1990 рр.)». Режим доступу:<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-492-209-5/6.pdf> (дата звернення: 20.12.2020)

Спочатку Польща виступила з варіантом врегулювання питання кордону, який передбачав негайне підписання угоди про кордони між ФРН, НДР та нею, але Німеччина висунула альтернативу, згідно з якою парламенти двох німецьких країн зобов'язалися прийняти резолюцію про непорушність польського західного кордону. Західні країни підтримали німецький варіант, тому Польща була змушена погодитися на нього.¹ Крім того, було вирішено, що об'єднана Німеччина підпише з Польщею два договори: про кордон та про добросусідство та співробітництво.²

В березні 1990 р. Бундестаг ФРН прийняв резолюцію про визнання непорушності західного кордону Польщі по лінії Одер-Нейсе та повазі до суверенітету і територіальної цілісності Польщі.

26 квітня 1990 р. у своєму виступі перед сеймом К. Скубішевський проголосив основні пріоритети зовнішньої політики Польщі: розвиток дипломатичних відносин Польщі з Чехословаччиною та Угорщиною, розширення зв'язків з країнами Західної Європи, розгляд кордону між Польщею та Німеччиною. Скубішевський розглядав Німеччину як головний фактор стабільності та єдності в Європі.³

3 травня 1990 р. відбулися двосторонні консультації між представниками ФРН/НДР та Польщі.⁴

¹ Хавер Т. П. «Врегулювання питання польсько-німецького кордону в процесі об'єднання Німеччини»//Історичні науки.2011. Випуск 8. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16109/1/Haver.pdf> (дата звернення:16.05.2021)

² Гавриловец Л. В. «Польско-германские отношения в 1970–1990 гг. Новые перспективы развития польско-германского диалога» // Известия Гомельского государственного университета им. Ф. Скорины. 2016. N 4. Режим доступу:<https://core.ac.uk/download/pdf/76001969.pdf> (дата звернення:19.12.2020)

³ «Sejmove expose ministra spraw zagranicznych RP Krzystofa Skubiskiego» Режим доступу: https://www.cvce.eu/content/publication/2006/3/28/6a0b3b70-0545-43ce-be95-59e1c0cd825c/publishable_pl.pdf (дата звернення:06.05.2021)

⁴ Карауц А.М. «Питання польсько-німецького кордону за лінією Одер — Нейсе у період дипломатичного врегулювання зовнішньополітичних аспектів об'єднання Німеччини (1989 — 1990 рр.)» Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-492-209-5/6.pdf> (дата звернення: 20.12.2020)

21 червня 1990 р. парламенти ФРН і НДР прийняли резолюції, згідно з якими вони зобов'язалися підписати договір з Польщею від імені майбутньої об'єднаної Німеччини.¹

В нього мало бути включено положення про непорушність кордонів та зобов'язання дотримуватися суверенітету і територіальної цілісності обох країн.

До 17 липня 1990 р. в Парижі тривав третій раунд конференції 2+4, на який за ініціативи президента Франції Ф. Міттерана був запрошений К. Скубішевський.² На ньому було підтверджено, що процес об'єднання буде стосуватися територій ФРН, НДР і Західного Берліну.

12 вересня 1990 р. у Москві був підписаний Договір про остаточне врегулювання щодо Німеччини, також відомий як Договір 2+4 (ФРН/НДР-США/Велика Британія/Франція/СРСР). Він чітко визначав статус об'єднаної держави, її територію, кордони, права та відповідальність. Наприклад, згідно з 2 статтею договору, Німеччина і Польща зобов'язувалися офіційно визнати існуючий між ними кордон, що мало бути згодом закріплено в міжнародному праві. Кордони держави проголошувалися остаточними.³ Крім того, цей договір остаточно вирішив питання репарацій з Німеччини, скасувавши їх.⁴

¹ Гавриловец Л.В. «Польско-германские отношения в 1970–1990 гг. Новые перспективы развития польско-германского диалога»// Известия Гомельского государственного университета им.Ф.Скорины. 2016. № 4. Режим доступа: <https://core.ac.uk/download/pdf/76001969.pdf> (дата звернення:19.12.2020)

² Фрольцов В.В. « Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е-начале 1990-х годов:основные тенденции и противоречия» // Wschodnioznawstwo 4. 2010. Режим доступа: https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polshi.pdf (дата доступа: 19.12.2020)

³ Об'єднання Німеччини та його наслідки» Режим доступа: <http://kimo.univ.kiev.ua/MVZP/52.htm> Дата доступа:12.12.2020

⁴ Гассельбах Р., Романець Р.«Репарації за війну: від Німеччини хочуть більше грошей». Режим доступа: <https://www.dw.com/uk/%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%9>

проголошувала, що ФРН і Республіка Польща встановлюють дипломатичні відносини у відповідності до міжнародного права, переважно до Уставу ООН та Заключним актом Гельсінської угоди (1975 р.)¹. Обидві держави заявили, що будуть разом підтримувати встановлений в Європі порядок.

3 стаття угоди підтверджувала зобов'язання обох країн щодо гарантій безпеки та відсутності територіальних претензій (в т. ч. був остаточно підтверджений кордон по Одеру-Нейсе).² Особливо підкреслювалася необхідність співпраці в галузях науки і освіти, обміну школами, науковими інституціями і т. д.

Крім того, в 1990 р. була створена «Асоціація німецьких соціал-культурних товариств в Республіці Польща». 270 тис. членів організації займалися збором інформації про політичне представництво німецької меншини на національному і місцевому рівні і т. п.³

В 1990 р. в Варшаві був відкритий німецький Інститут Гете, сфера діяльності якого охоплює територію Вармінсько-Мазурського, Куявсько-Поморського, Мазовецького, Підляського, Великопольського воєводств тощо. В 1991 р. його філіал також виник у Кракові. Метою Інституту було поширення німецької мови та культури за кордоном, розвиток міжнародної культурної співпраці, а

¹ Гавриловец Л.В. «Польско-германские отношения в 1970–1990 гг. Новые перспективы развития польско-германского диалога»//Известия Гомельского государственного университета им.Ф.Скорины.2016.№ 4. Режим доступу:<https://core.ac.uk/download/pdf/76001969.pdf> (дата звернення:19.12.2020)

² Січень І. «Німеччина і Польща: від столітнього протистояння до стратегічного партнерства» // Борисфен Інтел Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/print/germ-pol2> (дата звернення:20.09.20)

³ Петренко К. А. «Взаємовідносини об'єднаної Німеччини і країн Вишеградської групи(1990-1995 рр.) //Історичні і політологічні дослідження.2014. № 3-4. Режим доступу:

[Взаємовідносини об'єднаної Німеччини і країн ...
http://www.irbis-nbuv.gov.ua › irbis_nbuv › cgiirbis_64](http://www.irbis-nbuv.gov.ua › irbis_nbuv › cgiirbis_64)

Дата доступу:29.04.2021

також встановлення ефективного взаєморозуміння між поляками та німцями.

Також на початку 1990-х рр. були створені спільні фонди з реалізації проектів надання допомоги жертвам нацистських переслідувань у період Другої світової війни, а також з розвитку культурного співробітництва двох країн, у т. ч. фонд «Примирення» з підтримки жертв нацизму, «Фонд німецько-польського співробітництва» в галузі науки та збереження пам'ятників німецької культури у Польщі, фонд «Пам'ять» з утримання могил німецьких солдатів, які загинули на польській території в період Першої та Другої світових воєн, а також «Молодіжний фонд», що займається питаннями розвитку стосунків між німецькою та польською молоддю.¹ Серед фондів можна виділити також «Крейсау-Крижова», який є меморіалом опору проти диктатури та символом німецько-польського примирення.

В 1991 р. з допомогою генерального консульства ФРН у Вроцлаві багато жителів Силезії отримали німецькі паспорти, хоча частина з них не були німцями. До 1994 р. їхня кількість досягла майже 500 тис. чол. Після приєднання Польщі до ЄС ця проблема втратила актуальність.²

У лютому 1991 р. в м. Вишеград в Угорщині була прийнята Декларація про співробітництво Польщі, Угорщини та Чехословаччини.³ Наслідком її підписання стало створення т. зв.

¹ Січень І. «Німеччина і Польща: від столітнього протистояння до стратегічного партнерства». Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/print/germ-pol2> (Дата звернення: 13.12.2020)

² Фрольцов В. В. «Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е-начале 1990-х годов: основные тенденции и противоречия» // *Wschodnioznawstwo*. 2010. N 4. С. 139-157. Режим доступу: https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polshi.pdf Дата звернення: (08.05.2021)

³ Паралельно з НАТО: регіональне співробітництво країн Європи у сфері безпеки та оборони» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/statti/paralelno-z-nato-regionalne-spivrobitnictvo-krajin-evropi-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni> (дата звернення: 16.05.2021)

«Вишеградської трійки», до складу якої входили Польща, Чехословаччина та Угорщина. Назва організації пішла від місця зустрічі польського, чеського та угорського королів 1 листопада 1335 р.

Головною метою виникнення організації було об'єднання трьох країн для протистояння можливим спробам реставрації тоталітарних режимів.¹ З польської сторони цю угоду підписав Лех Валенса.²

Згідно з Декларацією, Вишеградський трикутник не мав ніяких чітких організаційних структур як міжнародна організація і виступав лише як координаційний орган, який мав сприяти входженню країн-членів у Європейську співдружність, аж до їх повної інтеграції у європейські економічні і політичні установи.³ Період 1991 року, після підписання Декларації, характеризувався активною співпрацею Вишеградської трійки, зокрема, відбувались консультаційні зустрічі у різних сферах співпраці.

На першій зустрічі «трійки» була прийнята Вишеградська декларація, яка визначала цілі країн-підписантів. Серед них були вказані: подолання наслідків тоталітаризму в соціальній, економічній та духовній сфері; побудова парламентської демократії; створення вільної ринкової економіки. Крім того, країни-підписанти домовилися про співпрацю в галузі вільних контактів між їхніми громадянами, розвитку підприємств, захисті екології і т. д.⁴ Також

¹ Кіш С.Б. «Європейська карта»країн Вишеградської четвірки; історія розвитку і формат співробітництва»// Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Історичні науки. 2012. Вип. 3.33. С. 259-267.

Режим доступу: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/36.pdf> (дата доступу: 06.12.2020)

² «The Visegrad Group-a central European constellation». Братислава, 2006. с.15

³ «Паралельно з НАТО: регіональне співробітництво країн Європи у сфері безпеки та оборони» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/statti/paralelno-z-nato-regionalne-spivrobitnictvo-krajin-evropi-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni> (дата звернення: 16.05.2021)

⁴ Латенко В. «Вишеградська група: історія створення та досвід співпраці з Україною в контексті європейської інтеграції» // Європейські історичні студії. 2019. № 13. С. 25-50.

керівництво трьох країн зобов'язалося поважати право народів на власну ідентичність.¹

5-6 жовтня 1991 р. відбулася зустріч організації, під час якої президенти країн оголосили про прагнення участі у діяльності НАТО.

Пізніше, через розпад Чехословаччини, організація отримала назву «Вишеградська четвірка». 5 травня 1992 р. в Празі відбулася зустріч прем'єр-міністрів країн-учасниць. Головним питанням зустрічі стало зміцнення співробітництва держав з метою вступу в західні оборонні структури. В вересні 1992 р. країни-учасниці представили в Раді Європи «Меморандум урядів Чехословаччини, Угорщини та Польщі з метою зміцнення процесу інтеграції з європейськими співтовариствами і майбутнього членства».² Після схвалення цього меморандуму був прийнятий документ «Про тісну взаємодію з країнами Центральної та Східної Європи».

З 1992 р. в конституціях прикордонних регіонів Німеччини, зокрема у Бранденбургу, проголошувалася необхідність співпраці з Польщею.³

У вересні 1992 р. Польща разом з іншими країнами Вишеградської четвірки подала Комісії та Раді ЄЕС т. зв. Вишеградський меморандум, який проголошував, що стратегічною

Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=eis_2019_13_4 (дата звернення:08.05.2021)

¹ Лебедюк В. «Вишеградська четвірка: від ідеї до успішного проекту» // Демократичний транзит у країнах Вишеградської групи й Україні: вибрані аспекти.с. 16-35.

Режим доступу: <https://eprints.oa.edu.ua/8333> (дата доступу:13.12.2020)

² Нагорна С. Ю.«Трансформація системи управління Республіки Польща в процесі європейської інтеграції»: автореф. маг. роб. Миколаїв, 2020. 13 с. Режим доступу: https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1227/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b3%d0%be%d1%80%d0%bd%d0%b0_%d0%90%d0%92%d0%a2%d0%9e%d0%a0%d0%95%d0%a4%d0%95%d0%a0%d0%90%d0%a2.pdf (дата звернення:08.05.2021)

³ Маркович В. «Сучасний стан соціально-економічної ефективності польсько-німецького транскордонного співробітництва» // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2017. Випуск 41. С. 3–18. Режим доступу: <http://publications.lnu.edu.ua/article/download> (дата звернення:15.05.2021)

метою організації є повноцінне членство в ЄС.¹ Також меморандум визначав основні напрями євроінтеграційних процесів: ратифікація європейських угод, прискорення економічної інтеграції і т. д. Фактично «Вишеградська четвірка» мала посилити переговорні позиції цих країн щодо формату їхньої участі в євро-атлантичних інтеграційних процесах. Так, в 1992 р. була підписана Центральноєвропейська угода про вільну торгівлю, яка передбачала укладення договору про торгівельні відносини між країнами Центрально-Східної Європи, які не є членами ЄС, а в жовтні 1992 р. був проведений саміт між країнами ЄС та Вишеградської групи, але з 1993 р. Вишеградська четвірка переходить у стан стагнації, тому її потенціал не був до кінця реалізований.

23-25 травня 1991 р. в м. Ціттау відбулася зустріч німецьких польських та чеських органів місцевої влади, внаслідок чого був створений євро регіон «Ніса». Керівним органом євро регіону стала Рада (Президія), члени якої були обрані на місцевих конференціях. Виконавчим органом-Секретаріат, до складу якого увійшов один представник від кожної країни. Секретаріат мав керувати вирішенням конкретних проблем.

Цілями євро регіону "Ніса" проголошувалися:

1. Усунення негативного впливу наявності закритих кордонів. Співпраця та вільні контакти вимагають відкритих кордонів, і в зв'язку з цим, відкриття нових пунктів перепуску.
2. Підвищення рівня життя мешканців євро регіону "Ніса". Вирішальним фактором соціально-економічного розвитку регіону є

¹ Демчишак Р. Б. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри» // Humanitarian vision. 2015. Vol. 1. N. 2. С. 13-18. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5

розбудова інфраструктури, насамперед – комунікаційної, та мережі телекомунікацій.

3. Покращення стану навколишнього середовища, насамперед, очищення повітря, води і землі. З цим пов'язана також реструктуризація місцевої енергетики, що базується на використанні бурого вугілля.

4. Науково-технічна співпраця, а також співпраця між всіма учбовими закладами та освітніми центрами.

5. Проведення реструктуризації економіки регіону в напрямку інтенсифікації розвитку туризму як найважливішої галузі господарства.

6. Сприяння розвитку культурної співпраці.

17 червня 1991 р. у Бонні був підписаний “Договір про добросусідство і дружню співпрацю” між Німеччиною та Польщею.¹ Цей договір став першим з двосторонніх угод, які перебудовували зовнішню політику ФРН відносно країн Центрально-Східної Європи.² Перш за все, Німеччина визнавала непорушність західного кордону Польщі згідно з договором від 14 листопада 1990 р. Сторони договору зобов'язувалися утримуватися від силових методів при вирішенні питань. Німеччина зобов'язалася допомогти Польщі у модернізації її суспільних, економічних та політичних інститутів до вимог Європейського Союзу. Також з її боку було взято зобов'язання виплатити більше 500 млн. марок тим польським громадянам, які були вивезені на роботи до нацистської Німеччини.

¹ «Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej z 17. 06. r.». Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19920140056> (дата звернення: 6.12.2020)

² Трунов Ф.О. «Германо-польские отношения на современном этапе: Политико-военное измерение» // Актуальные проблемы Европы. 2019. N. 3
Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-na-sovremennom-etape-politiko-voennoe-izmerenie> (дата звернення: 10.10.2020)

Гроші переводилися до Фонду німецько-польського примирення.¹

Крім того, у договорі декларувалася можливість проведення взаємних консультацій між міністрами іноземних справ ФРН та Польщі, а також кооперація зусиль у галузі екології, транспорту та культурного обміну.²

Шоста стаття угоди декларувала взаємну співпрацю в галузі укріплення стабільності та закріплення безпеки. Згідно з сьомою статтею, обидві країни зобов'язувалися здійснювати спільні дії у випадку виникнення міжнародних конфліктів.

Статті 20 та 21 регулювали питання польської меншини в Німеччині та німецької в Польщі. Представники меншин отримували право на вільний розвиток своєї етнічної, культурної, лінгвістичної та релігійної ідентичності. Підписання угоди зумовило значне покращення взаємного сприйняття поляків та німців.³ Більш позитивно поляків сприймали саме у східних землях Німеччини, що було пов'язане з більшою кількістю контактів. З іншого боку, поляки краще ставилися до західних німців.

Декларувалося визнання загальних цінностей, таких як міжнародне право, непорушність кордонів і т. д. Також обговорювалися питання наукового та культурного співробітництва між двома країнами та проблеми національних меншин обох країн. Проте угода

¹ Сухинина С. А. «Фактор исторической памяти в современных польско-германских и российско-польских отношениях: сравнительный анализ»: кваліфікац. раб. СПб. 2017. 114 с. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/217189805.pdf> (дата доступу: 21.12.2020)

² Саргсян А. В. «ФРГ и страны Вишеградской группы. Взаимодействие в контексте европейских интеграционных процессов (кон.ХХ-нач.ХХІ в.)» . кваліфікац. раб. Белгород, 2018. 94 с. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/333601876.pdf> (дата звернення: 08. 05. 2021)

³ Хорольская М. В. «Германия после объединения: политические проблемы и противоречия интеграционного процесса»: дисс...канд. політ.наук. М., 2019. 274 с. Режим доступу: <https://www.imemo.ru/files/File/ru/dis/2019-005-Khorolskaya-DIS.pdf> (дата звернення:21.03.2021)

не вирішила питання подвійного громадянства та власності німців, які були виселені з Польщі після 1945 року.¹

В цьому договорі на міждержавному рівні регулювалися питання польської меншини в Німеччині та німецької в Польщі. Представники меншин отримували право на вільний розвиток своєї етнічної, культурної, лінгвістичної та релігійної ідентичності.

Договір конкретизував типи інституцій, що можуть бути створені меншинами, гарантував право меншин отримувати допомогу для задоволення своїх потреб. До того ж у ньому було вперше виокремлено право представників національних меншин на участь у діяльності міжнародних неурядових організацій.

Німецька громада найкраще організована з-поміж усіх національних та етнічних меншин, що проживають у Польщі. На загальнодержавному рівні німецька меншина репрезентована Союзом німецьких суспільно-культурних товариств (СНСКТ), що був створений у 1991 р. у м. Ополі.²

Також у письмі К. Скубішевському Г. Д. Геншер запропонував створити Німецько-польську урядову комісію з регіонального та прикордонного співробітництва.

У жовтні 1991 р. відбулися парламентські вибори, на яких німецьку національну меншину в Сеймі представляло 7 депутатів.

В Німеччині існувала «Спілка вигнанців», члени якої називали себе «жертвами об'єднання» та виступали за компенсації для німців.

¹ Мадайчик П. В. «Польско-немецкий договор 1991 года-25 лет спустя» // Современная Европа. 2016. N 4. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/polsko-nemetskiy-dogovor-1991-goda-25-let-spustya> (дата звернення: 11.10.2020)

² Шипка Н. «Роль німецької національної меншини в суспільно-політичному житті сучасної Польщі» // Humanitarian vision. 2015. Vol. 1, Num. 1. С. 39-44
Режим доступа: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_1_9 (дата доступа:08.05.2021)

До складу цієї організації входило близько 20 земляцтв, зокрема: Німецько-балтійська спільнота, Німецько-шумавська спілка, земляцтво Східний Бранденбург-Нова марка, Східно-Прусське земляцтво, Земляцтво верхньосилезців, Поморське земляцтво, Земляцтво Силезія і т.д.¹ В 1991 р. головою організації був Г. Чайа.

Деякі німецькі громадські діячі, наприклад, голова «Спілки вигнанців» Е. Штайнбах, у 1991 р. категорично виступали проти підписання договору. Наприклад, вона активно агітувала проти прийняття Польщі до складу ЄС до врегулювання майнових претензій з боку нащадків виселених.

З 1991 р. починає діяти Фундація польсько-німецької співпраці, яка мала на меті розвиток фінансових, культурних, наукових, освітніх, господарських і т. д. стосунків між двома країнами. До складу фундації входять: рада (п'ять учасників від кожної країни), управління(три учасники), два штатних директора і т. д.²

Влітку 1992 р. внаслідок перемовин про реституцію Польща домоглася від ФРН повернення понад 70 старовинних золотих виробів, а також близько 1700 монет, вилучених з музейних фондів під час окупації.

В тому ж році президент Польщі Лех Валенса висунув ідею створення в Європі організацій, паралельних ЄС та НАТО (ЄС-біс та НАТО-біс), в яких Польща мала стати лідером і, відповідно,

¹ Федонюк С. «Інституційна європеїзація в Польщі в процесі вступу до ЄС» // Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. 2012. Т. 1. С. 99-103. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=UPmep_2012_1_30 (дата звернення:21.12.2020)

² Sokół-Arz A. «Polsko-niemiecka współpraca kulturalna, programy i instytucje» // Zarządzanie w kulturze. 2008. Tom 9. s. 131-166. Режим доступу: <https://www.ejournals.eu/Zarządzanie-w-Kulturze/2008/9-2008/art/4190> (дата звернення: 16.05.2021)

конкурентом для Німеччини. У відповідь Німеччина виступила з підтримкою ідеї США про розширення НАТО на схід.¹

В 1993 р. був створений «Німецько-польський молодіжний офіс», головні центри якого були організовані в Варшаві і Потсдамі. Це була єдина спільна організація, яка мала статус міжнародної. Її головним завданням було облаштування співпраці між молодими поляками і німцями. Діяльність офісу включала в себе організацію мовних курсів, методичних семінарів, проєктів для молоді, інтернатів, спеціальних програм для організаторів та ін. Протягом 1993 р. фінансову допомогу від організації отримало 46 тис. людей.

У вересні 1993 р. завдяки підписанню угоди між німецькими та польськими місцевими громадами був створений євро регіон «Шпрее-Нейсе-Бубр», який займав територію Любуського воєводства (Польща) та Бранденбургу (Німеччина). З німецького боку до складу євро регіону входили три муніципальних співтовариства і два міста, а з польського – 18 гмін та міст воєводства. Загальна площа євро регіону складала 10,5 тис. кв. км. На території євро регіону діють німецькі вугільні шахти та польські текстильні та деревообробні заводи. Основними економічними центрами регіону є Коттбус та Зелона Гура. Сільське господарство на території євро регіону є досить слабо розвинутим. Також туристична інфраструктура цієї території потребує великих інвестицій.² Керівництво регіоном здійснюється Радою євро регіону, до складу якої входять представники обох країн. Завданнями Ради є: визначення напрямів діяльності; вибори Президії євро регіону, вирішення питань управління і т.д. Президія займається

¹ «Германия. Вызовы XXI века». М. 2009. с. 51.

² Маркович В. «Сучасний стан соціально-економічної ефективності польсько-німецького транскордонного співробітництва» // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2017. Випуск 41. С.3–18. Режим доступу:

[http://publications.lnu.edu.ua > article > download](http://publications.lnu.edu.ua/article/download) (дата звернення: 14.05.2021)

прийняттям рішень між зборами Ради, розглядає питання зовнішніх контактів єврорегіону, скликає збори та впроваджує рішення Ради.

Ще одним органом управління єврорегіоном є Секретаріат, до складу якого входять представники двох країн. Єврорегіон «Шпрее-Нейсе-Бубр» входить до Робочої ради європейських прикордонних регіонів.

В цьому ж році в Варшаві був організований Німецький історичний інститут, який має на меті: розвиток польсько-німецьких стосунків, видання історіографічних досліджень, публікацію наукових праць як з історії Польщі та з історії стосунків Польщі та Німеччини, а також посередництво у розвитку наукових контактів обох країн.

Також на початку 1990-х рр. головною проблемою в економічних відносинах Польщі з іншими країнами був її зовнішній борг, який наприкінці 1991 р. складав 41 мільйон доларів.¹ Польща, наприклад, мала борги перед Паризьким та Лондонським Клубом. Борг перед Німеччиною складав 7,7 млн. доларів, але внаслідок підписання угоди від 25 березня 1992 р. вдалося домогтися його зменшення на 50%.

Колишній посол Польщі в Німеччині Я. Рейтер наголошував, що успіх польської євроінтеграції безпосередньо залежить від успіху відносин Польщі з Німеччиною.²

Загалом внаслідок перемовин Німеччини з Польщею вдалося розв'язати велику кількість проблем у відносинах між двома

¹ Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects» // Unisci Journal. 2016. N 40
Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf> (дата звернення:09.05.2021)

² Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects» // Unisci Journal. 2016. N 40
Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf> (дата звернення:09.05.2021)

країнами. Зокрема, був остаточно встановлений кордон по Одру-Нейсе. Німеччина здійснювала велику політичну, фінансову, культурну допомогу Польщі. Дві країни ефективно співпрацювали у розв'язанні проблем становища національних меншин.

Співпраця з Польщею була необхідною для Німеччини з метою встановлення безпеки та недоторканності свого східного кордону, зокрема, зменшення кількості мігрантів. Економічна складова співпраці полягала у тому, що Німеччина отримувала новий ринок збуту.

1.2. Плани інтеграції Польщі в ЄС та «Веймарський трикутник».

У лютому 1990 р. під час виступу у європейському парламенті прем'єр-міністр Польщі Т. Мазовецький вперше оголосив про прагнення Польщі вступити до складу ЄС.¹ 19 травня 1990 р. Польща звернулася з офіційною заявою про початок переговорів щодо вступу до ЄЕС.² Ці переговори розпочалися у грудні 1990 р. і тривали до листопада 1991. Внаслідок них був підписаний Європейський Договір про співдружність Польщі з ЄЕС.

Протягом 1990 р. 113 тис. німців здійснили переїзд з Польщі до Німеччини.³

У червні 1991 р. міністр закордонних справ Польщі К. Скубішевський виступив на засіданні Сейму, заявивши, що вступ Польщі до складу ЄС є її головною зовнішньополітичною метою.⁴

29 серпня 1991 р. у Веймарі відбулася зустріч «Комітету розвитку німецько-польсько-французького співробітництва».

¹ Ложечкін В.С. «Етапи європейської інтеграції Республіки Польща (1989-2004 рр.)» // Наука.Релігія. Суспільство.2009. N 2.

Режим доступу:<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/29866/%2009-Lozhechkin.pdf?sequence=1> (Дата звернення: 18.10.2020)

² Ложечкін В.С. «Етапи європейської інтеграції Республіки Польща(1989-2004 рр.)» // Наука.Релігія. Суспільство.2009. N 2.

Режим доступу:<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/29866/%2009-Lozhechkin.pdf?sequence=1> (Дата звернення:20.12.2020)

³ Хауг С. «Миграция из стран Центральной и Восточной Европы в Германию»// Тенденции международной миграции: Доклады, представленные на секцию 143 XXV Конференции IUSSP – Международного союза научных исследований в области народонаселения, 18-23 июля 2005 года, Тур, Франция / Гл. ред. В.А. Ионцев. М.: МАКС Пресс, 2006 с. 87-102
Режим доступу: <http://www.demoscope.ru/weekly/2006/0243/analit02.php> (дата звернення:24.03.2021)

⁴ Демчишак Р. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри»// Humanitarian vision. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 13-18.

Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5 (дата звернення:18.10.2020)

Керівники МЗС Німеччини, Франції та Польщі (Г. Д. Геншер, Р. Дюма та К. Скубішевський) підписали «Спільну декларацію» про майбутнє Європи, створивши т. зв. «Веймарський трикутник».¹ Головним ініціатором виникнення організації став Г.-Д. Геншер.² У 7 пункті декларації проголошувалося, що Німеччина і Франція зроблять все можливе для просування Польщі та її демократичного устрою до Європейського співтовариства.³ Перша зустріч міністрів мала неофіційний характер.

На думку німецького історика В. Фогеля, в створенні трьохсторонньої співпраці найбільшу роль зіграв міністр закордонних справ ФРН. На перших порах проведення таких неформальних зустрічей керівників зовнішньополітичних відомств розглядалося як механізм для вироблення заходів довіри після об'єднання Німеччини, пошуку шляхів для вирішення проблем у контексті досягнення європейської єдності. Зовнішньополітичне співробітництво країн «Веймарського трикутника» включає в себе зустрічі комісій з європейських питань та зустрічі президій нижніх палат.

Восени 1992 р. була опублікована «Декларація про мир і співробітництво», згідно з якою демонструвалася готовність НАТО до обміну досвідом з країнами Центрально-Східної Європи в плануванні оборони і т. д.

¹ Дьячков К.Н. «Веймарский треугольник: роль неформального форума в реализации национальных интересов Польши»// Вестник Пермского университета. Политология. 2013. № 2. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/veymarskiy-treugolnik-rol-neformalnogo-foruma-v-realizatsii-natsionalnyh-interesov-polshi> (дата звернення: 11.10.2020)

² Звягіна О. М. «Ключові аспекти зовнішньої політики Польщі у дев'яності роки ХХ сторіччя». Режим доступу: <http://journals.uran.ua/wissn003/article/view>. (Дата звернення: 20.12.2020)

³ «Міжпарламентське співробітництво країн Веймарського Трикутника»
Режим доступу: http://orka.sejm.gov.pl/prezydencja.nsf/lexi/ua_DKUS-8EZBET/%24File/Weimar_ukr.pdf (дата звернення: 13.12.2020)

В листопаді 1992 р. з ініціативи комісії закордонних справ Бундестагу розпочалося співробітництво парламентських комісій Польщі, Німеччини та Франції.¹

Веймарський трикутник вписувався як у продовження німецько-французької співпраці, так і реалізації цими країнами східноєвропейської політики. Серед основних мотивів залучення країн до тристороннього формату були національні інтереси. Так, у рамках процесів після падіння Берлінського муру Німеччина потребувала Францію, щоб отримати «згоду» на проведення власної політики у Східній Європі. Франція потребувала Німеччину, щоб отримати вплив на Східну Європу та контролювати німецькі дії на Сході. Польща потребувала Францію та Німеччину як опору для європейської та євроатлантичної інтеграції, але Варшава потребувала Париж для контролю над великим сусідом. У той же час Польща опосередковано потребувала Німеччину, щоб зберегти відносини з Францією. А Німеччина була зацікавлена у Польщі, щоб отримати міст для Східної Європи.²

Крім того, польський уряд вважав, що включення Польщі до системи франко-німецьких відносин буде сприяти її включенню до загальноєвропейського простору.

Економічною метою Польщі була потреба в контрактах в галузі сільського господарства, енергетики і транспорту, а також отримання

¹ «Міжпарламентське співробітництво країн Веймарського Трикутника»
Режим доступу: http://orka.sejm.gov.pl/prezydencja.nsf/lexi/ua_DKUS-8EZBET/%24File/Weimar_ukr.pdf (Дата звернення: 20.03.2021)

² Химинець В.В. «Веймарський трикутник: здобутки і перспективи з погляду Німеччини» // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2011. Вип. 17. С. 89-95
Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nvdau_2011_17_15 (дата звернення: 12.12.2020)

фінансової допомоги від європейських країн.¹ Метою Німеччини було: посилення свого політичного, економічного та військового впливу в Європі.

Також велика увага приділялася організації між регіонами країн-учасниць (Сілезія, Рейн-Вестфалія, Померанія, Середня Франконія і т. д.).

Під час першої зустрічі найважливішими питаннями були політичні та оборонні. На другому саміті відбулися дискусії щодо подальшої розбудови Європейського Союзу. В перші роки діяльності організації головні плани діяльності організації передбачали: розповсюдження моделі примирення Німеччини та Франції на відносини між Німеччиною та Польщею, демонстрація остаточного припинення Холодної війни і т. д.² Перший етап діяльності «Веймарського трикутника» і тривав до прийняття Амстердамського договору і рішень Європейської Ради в Люксембурзі у грудні 1997 р.³

Наприкінці 1991 р. Польща була прийнята до складу Ради Європи та Північноатлантичної ради співдружності.

16 грудня 1991 р. між Польщею та ЄЕС була укладена «Європейська угода про створення асоціації між РП, з одного боку, та європейськими спільнотами та державами – її членами, з іншого».⁴

¹ Титова М.С. «Решение основных политических задач Веймарского треугольника: вступление Польши в НАТО и ЕС»//Всероссийский журнал научных публикаций.2011. N 1. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/reshenie-osnovnyh-politicheskikh-zadach-veymarskogo-treugolnika-vstuplenie-polshi-v-nato-i-es> (Дата звернення: 12.12.2020)

² Химинець В.В. «Веймарський трикутник;здобутки і перспективи з погляду Німеччини» // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2011. Вип. 17. С. 89-95
Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nvdau_2011_17_15 (дата звернення:12.12.2020)

³ Панаріна О. «Багатосторонній вимір польсько-німецького співробітництва в рамках «Веймарського трикутника»//Наукові записки.2011. Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/panarina_bagatovymirnyi.pdf (дата звернення:13.12.2020)

⁴ «Time line» Режим доступу: <https://www.prezydent.pl/en/poland-in-eu/time-line> (дата звернення: 10.04.2021).

Ця угода передбачала тісну співпрацю ЄЕС та Польщі в політичній, економічній, культурній та євроінтеграційній галузях.¹ Зокрема, планувалося проведення постійних консультацій між Брюсселем і Варшавою.

Вона мала на меті уніфікацію законодавства Польщі у відповідності до вимог ЄС, розширення торговельних та економічних відносин між сторонами і т.д. Статті 102-122 угоди передбачали створення Ради асоціації, Комітету асоціації та Парламентського комітету асоціації. Вищим керівним органом, який контролює здійснення Угоди, є Рада асоціації, яка збирається раз на рік. До її складу входять представники польського уряду (міністри або їх заступники, а також члени Ради ЄС або Європейської комісії. Рішення Ради обов'язкові для виконання сторонами Угоди.²

Комітет асоціації збирався двічі на рік (у Брюсселі та Варшаві).

Парламентський комітет був організований з метою проведення зустрічей та обміну думками між членами польського та європейського парламентів.³

В 1992 р. був заснований Європейський університет Віадрина у Франкфурті, в якому значну частину студентів складали поляки. В польському місті Слубіца, був створений Польський коледж, який

¹ Демчишак Р. Б. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри» // Humanitarian vision. 2015. Volume 1
Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5 (дата звернення:08.05.2021)

² «Agreement between the European Economic Community and the Polish People's Republic on trade and commercial and economic cooperation»// Official Journal.1989.P. 2-52.
Режим доступу: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21989A1122\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21989A1122(01))
(дата звернення:08.05.2021)

³ Федонюк С. «Інституційна європеїзація в Польщі в процесі вступу до ЄС» // Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. 2012. Т. 1. С. 99-103.
Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=UPmcp_2012_1_30 (Дата доступу:21.12.2020)

став філіалом Університету. Восени 1992 р. була опублікована «Декларація про мир і співробітництво», згідно з якою демонструвалася готовність НАТО до обміну досвідом з країнами Центрально-Східної Європи в плануванні оборони і т. д.

9 жовтня 1992 р. відбулося засідання Європейської Комісії в Брюсселі, на якому було прийнято рішення про те, що Польща разом з низкою інших країн вступить до ЄС у 2004 р. Проте, на тому ж засіданні була зафіксована політичні та економічні претензії до цих країн (зокрема, чисельні випадки корупції в Польщі).¹ Відповідно, Польща мала посилити увагу за дотриманням вимог ЄС у галузях енергетичного сектору, оборонної та хімічної промисловостей, сільського господарства, екологічної сфери, а також у підготовці державних службовців та правовій системі.

Також окремі члени ЄС (Велика Британія) вважали, що прийняття до складу ЄС країн зі слабкими економіками призведе до погіршення загальної ситуації в ЄС.

В листопаді 1992 р. з ініціативи комісії закордонних справ Бундестагу розпочалося співробітництво парламентських комісій Польщі, Німеччини та Франції.²

В листопаді 1992 р. був прийнятий документ «Політика безпеки і оборонна стратегія Республіки Польща», згідно з яким стратегічною ціллю країни проголошувався вступ до НАТО.

¹ Шпек Р. «ЄС: динаміка розширення та розвитку» // «Розширення ЄС». 2003. N 1. с. 45-54
Режим доступу:

https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/13_enlargement_uk.pdf
(дата звернення: 09.05.2021)

² «Міжпарламентське співробітництво країн Веймарського Трикутника». Режим доступу:
http://orka.sejm.gov.pl/prezydencja.nsf/lexi/ua_DKUS-8EZBET/%24File/Weimar_ukr.pdf (Дата
звернення: 20.03.2021)

В 1991-1992 рр. представники Польщі та НАТО здійснили ряд взаємних візитів, в результаті яких НАТО отримав дозвіл на використання польських аеродромів під час навчань.¹

З 1993 р. у форматі «Веймарського трикутника» почали організовуватися неофіційні зустрічі президентів країн-учасниць. В січні 1993 р. польський уряд видав «Програму дій з уніфікації польської економіки та системи права у відповідності до вимог Європейської Угоди».²

Навесні 1993 р. міністр оборони Німеччини підтримав прийняття країн Центрально – Східної Європи до НАТО.

16 квітня 1993 р. на саміті країн ЄС в Афінах було прийнято рішення про підписання акцесійних договорів з країнами Центрально-Східної Європи.³

В червні 1993 р. Європейська Рада під час зустрічі у Копенгагені прийняла рішення щодо необхідних критеріїв для країни-кандидата для прийняття її в ЄС. Вони, зокрема, передбачали: стабільний демократичний устрій в країні, чітке верховенство права, гарантування прав людини, ринкову економіку, приведення національного законодавства у відповідність до європейського. Ще у 1989 р. у Польщі за ініціативи Л. Бальцеровіча була прийнята т. зв. «шокова терапія», яка передбачала реформи, спрямовані на швидкий перехід від соціалізму до капіталізму. Наприклад, серед них можна

¹ Чесновский М. Э. « Страны Средней Европы в международных отношениях (1989-2014 гг.). Страноведческий аспект». Минск, 2016. с. 14

² «Польща- Європейський Союз: шлях інтеграції». Режим доступу: http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf (дата звернення: 11.10.2020)

³ Демчишак Р. Б. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри» // Humanitarian vision. 2015. Vol. 1. Num. 2. С. 13-18

Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5

виділити повну ліквідацію командної системи управління економікою, приватизацію, зміну податкової системи, розширення прав державних підприємств, лібералізацію зовнішньої торгівлі, полегшення діяльності інвесторів, впровадження соціального захисту для безробітних.¹ Ці реформи були схвально сприйняті іншими європейськими країнами, зокрема Німеччиною. Наприклад, вже на початку реформ Німеччина виступила за якнайшвидше підписання торгівельної угоди ЄЕС з Польщею, а також створення програми PHARE для стабілізації внутрішніх ринків.²

3 вересня 1993 р. Польща прийняла командування над багатонаціональною дивізією Центр-Південь, до складу якої увійшли 9,2 тис. військових з 24 країн.

Під час засідання Ради Європи, яке відбувалося в Копенгагені протягом 21-22 жовтня 1993 р., усі країни ЄС оголосили про готовність підтримати приєднання держав Центрально-Східної Європи, які на той момент отримали статус асоційованих членів.³

8 квітня 1994 р. протягом зустрічі в Афінах міністр закордонних справ Польщі А. Олеховський представив заявку Польщі на повноцінне членство в ЄС.

¹ Міхель Р.В. «Євроінтеграційний вектор трансформації Польщі: приклад для України»// Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 2. С. 98-106.

Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vsed_2014_2_18 (дата звернення:16.05.2021)

² Міхель Р.В. «Євроінтеграційний вектор трансформації Польщі: приклад для України»// Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 2. С. 98-106.

Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vsed_2014_2_18 (дата звернення:16.05.2021)

³ Буданова Д. С. «Участие Германии в процессе расширения ЕС на восток и Польша»//Вестник Северного (Арктического) федерального университета. 2009. N 5
доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-germanii-v-protssesse-rasshireniya-es-na-vostok-i-polsha> (дата звернення:21.03.2021)

1 серпня 1994 р. під час візиту до Польщі президент ФРН Р. Герцог вшанував пам'ять Варшавського повстання, попросивши вибачення за німецький злочин. Він також оголосив 27 січня Меморіальним днем Голокосту. Це викликало позитивну реакцію з боку представників німецьких політичних кіл та інших європейських країн. Проте потрібно зазначити, що під час візиту він переплутав Варшавське повстання 1944 р., з повстанням у Варшавському гетто 1943 р., що викликало обурення у Польщі.¹

В лютому 1994 р. Польща приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру», до складу якої входили країни, які не є членами організації. Ця програма передбачала співпрацю в галузях інтеграції систем командування та зв'язку у відповідності до стандартів НАТО, розбудова оборонної інфраструктури, військової освіти і т. д.

5 квітня 1994 р. Польщею була подана заявка на членство в ЄС. До заяви про членство був доданий Меморандум. Подання заяви обґрунтовувалось тим, що політична та соціально-економічна ситуація в Польщі відповідає Копенгагенським критеріям.² У грудні 1994 р. була прийнята Стратегія інтеграції, яка встановлювала пріоритети і послідовність уніфікації законодавства з європейським, а також «Біла книга»-стосувалася питань уніфікації торгівлі. В «Білій книзі» встановлювалися принципи зовнішньої політики Німеччини

¹ Жерко С. «Поляки, німці та тіні минулого» // Нова Польща. 2021. Режим доступу: <https://novapolshcha.pl/article/polyaki-nimci-ta-tini-minulogo> (дата звернення:15.05.2021)

² Демчишак Р. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри» // Humanitarian vision. 2015. Vol. 1. Num. 2. С. 13-18.

Режим доступу:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5 (дата звернення:18.10.2020)

щодо країн Центральної та Східної Європи: стабільність, кооперація та інтеграція.¹

6 жовтня 1994 р. під час виступу перед військовим керівництвом міністр зовнішніх справ ФРН К. Кінкель наголосив про необхідність вступу країн Центрально-Східної Європи до НАТО.

Також в грудні 1994 р. в Ессені відбувся саміт Ради Європи, протягом якого була прийнята концепція прийняття до ЄС країн Східної та Центральної Європи, які були пов'язані з ЄС угодами, зокрема Польщі. Внаслідок цього саміту були прийняті рішення щодо проведення заходів розбудови спільної інфраструктури, розвитку міжрегіональної комунікації, охорони екології, а також спільності окремих елементів зовнішньої політики.

У середині 1990-х рр. формується т. зв. «Німецько-центральноевропейський ланцюг поставок», завдяки якому значно збільшилися торгівельні відносини Німеччини з країнами Вишеградської четвірки.²

В 1995 р. голова МЗС Польщі В. Бартошевський під час виступу перед депутатами бундестагу, присвяченому 50-ти річчю завершення Другої світової війни приніс офіційні вибачення за дії польського комуністичного керівництва щодо етнічних німців.

В тому ж році канцлер ФРН Г. Коль здійснив візит до Польщі, під час якого оголосив про те, що Польща має приєднатися до ЄС до кінця ХХ ст.³

¹ Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects»//Unisci Journal. 2016. N 40
Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf> (дата звернення: 22.12.2020)

² Маркович В. «Сучасний стан соціально-економічної ефективності польсько-німецького трансграничного співробітництва»// Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2017. Випуск 41. С.3–18
Режим доступу: <http://publications.lnu.edu.ua/article/download> (дата звернення: 14.05.2021)

³ Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects»// Unisci Journal. 2016. N 40. Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf> (дата звернення: 09.05.2021)

У серпні 1995 р. Польща вперше прийняла участь у військових операціях НАТО.

В грудні 1995 р. між Німеччиною та Польщею була підписана угода про створення єврорегіону «Померанія». З боку Німеччини до його складу увійшли 4 райони і 2 міста землі Мекленбург, 2 райони землі Бранденбург, а з польського боку – цільовий союз польських гмін та міст Західного Помор'я та м. Щецин. Територія регіону склала близько 17 тис. кв. км. з населенням близько 1,5 млн. чол. Керування здійснювали: Рада, Президія, Секретаріат та Робочі групи. До складу Ради входило 36 членів: 12 від Німеччини, 12 від Польщі та 12 від Швеції. Вона мала обирати Президію єврорегіону.

Президія складалася з 2 членів від кожної країни, мала представляти інтереси регіону за кордоном, керувати діяльністю єврорегіону та скликати Робочі групи і Секретаріат. Також до її обов'язків належало обрання Президента єврорегіону (по черзі від кожної країни).

Основною метою діяльності єврорегіону "Померанія" є здійснення спільних заходів для рівномірного та зрівноваженого розвитку регіону, а також зближення мешканців та інституцій по обидві сторони кордону.

Також до 1995 р. мав місце значний розвиток торгівельно-економічних відносин між Польщею та ФРН, Польща стала найбільшим економічним партнером ФРН у Центрально-Східній Європі.

Зокрема, 26,6% імпорту до Польщі склали товари з Німеччини. В свою чергу, частка польського експорту до Німеччини склала 38,3%.¹

¹ Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects»// Unisci Journal. 2016. N 40.

Крім того, в 1995 р. мав місце розвиток культурних відносин між Польщею та Німеччиною. У Варшаві був створений Центр інформації про німецьку книгу, який займався організацією контактів між представниками книжкового ринку обох країн.

Загалом, до грудня 1995 р. вісім асоційованих до ЄС країн Центрально-Східної Європи, подали заяви про надання їм повноправного членства в ЄС.

Протягом 1995-1999 рр. програма PHARE застосовувалася для потреб інтеграції країн Центрально – Східної Європи, зокрема розвитку їх малих та середніх підприємств, банківської та митної сфери.¹

В 1997 р. була започаткована програма боротьби з наслідками повеній (€65 млн.). Вона дозволила профінансувати понад 500 проектів, спрямованих на реконструкцію, оновлення та покращення державної інфраструктури (шкіл, медичних центрів, доріг місцевого значення, мостів і т. п.) у районах, де трапляються повені.

Єврорегіон "Померанія" формально є наймолодшим на польсько-німецькому кордоні, і першим, учасником якого є регіони Швеції, хоча й з ними немає сухопутного кордону. На території єврорегіону функціонує 5 автомобільних пунктів перепуску, 4 пішоходно-велосипедних, 8 морських, 3 річкових, 1 залізничний та 1 повітряний. В 1998 р. до єврорегіону приєднався шведський Союз комун Сканії, що суттєво збільшило його площу.

Режим доступу: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf> (дата звернення:09.05.2021)

¹ Міхель Р.В. «Євроінтеграційний вектор трансформації Польщі: приклад для України»// Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 2. С. 98-106. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vsed_2014_2_18 (дата звернення:09.05.2021)

В грудні 1995 р. відбувся саміт Європейської Ради в Мадриді, на якому передбачалось вироблення висновків щодо готовності Польщі вступити до складу ЄС, а також проведення конференцій польського уряду з країнами ЄС.

Станом на середину 1990-х рр. польсько-німецьке співробітництво набуло великого значення для країн Центральної Європи та ще більше посилює роль Німеччини в системі міжнародних відносин.¹

26 квітня 1996 р. Єврокомісія надіслала до Польщі анкету з питаннями, і внаслідок вичерпних відповідей польського уряду на ці питання у липні 1997 р. ЄС представила висновки про заявку Польщі на членство.

У жовтні 1996 р. прем'єр-міністр Польщі заснував Міністерський комітет, який отримав функції координації та управління політикою інтеграції, а також повноваження приймати рішення у справах, що стосуються інтеграції.²

Завданнями Комітету є:

1. Координація процесів пристосування та інтеграції Польщі до ЄС, а також започаткування, організація та координація діяльності, що формує вищезгадані процеси, зокрема у сфері економічних та соціальних питань.

2. Започаткування та координація дій з адаптації у сфері правових інституцій; підготовка висновків щодо сумісності проектів нормативних документів з законодавством ЄС.

¹ Бжезинский З. «Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы». М., 2009. 280 с.

² «Польша- Європейський Союз: шлях інтеграції». Режим доступу: http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf (дата звернення: 20.12.2020)

3. Співпраця з ЄС з огляду на виконання індивідуальної програми вимог.

4. Оцінка перебігу процесу адаптації.

5. Координація заходів, пов'язаних з отриманням та використанням іноземної допомоги.

6. Ініціювання заходів, спрямованих на підготовку до процесів інтеграції з огляду на інформаційні потреби, концепції та кадрові ресурси.

7. Співпраця з організаціями самоуправління (неурядовими організаціями) з метою забезпечення участі цих організацій в різноманітних інституційних структурах Європейського Союзу.

8. Виконання завдань у сфері безпеки та захисту держави у відповідності до повноважень викладених у окремих положеннях.

9. Інші задачі доручені Прем'єр-міністром або що витікають з окремих положень.

Виконавчим органом Комітету є Управління Комітету європейської інтеграції, яким у період підготовки до вступу в ЄС керував голова Ради міністрів. До складу УКЄІ входили департаменти: європейського права, інтеграційної політики, координації і моніторингу закордонної допомоги, перекладів, економічного і соціального аналізу, зв'язків з громадськістю та європейської інформації, європейської документації, управління справами Комітету європейської інтеграції, європейської освіти.

Інтенсивні контакти між керівництвом НАТО та Польщі, покликані покращити взаєморозуміння та з'ясувати, на скільки внутрішній розвиток держави відповідає запитам Альянсу, розпочалися на початку 1996 р. Переговори спочатку відбувалися у форматі "1+12" (між НАТО та дванадцятьма зацікавленими державами), і лише 7 травня 1996 р. представники Польщі вперше

були допущені до індивідуальної зустрічі з союзним керівництвом. Предметом обговорення на ній стали проблеми політичної взаємодії, військової оперативності та цивільного контролю над збройними формуваннями.¹

6 листопада 1996 р. президент О. Квасьневський виступив зі зверненням до Європейської Комісії: «Трансформація Польщі, що розпочалась після історичного прориву у 1989 році, складається не тільки з реформування економіки, але із формування відкритості нашої країни перед усім світом. Відкритість є історичною традицією Польщі. Участь у природному процесі інтеграції нашого континенту є частиною нашого розуміння польського суверенітету. Для нас перспектива Європейської інтеграції є історичним покликанням. Ми думаємо не тільки про ті здобутки, які отримаємо від вступу в ЄС. Ми також усвідомлюємо, що маємо виконувати обов'язки, котрі будуть покладені на нас як на країну, яка приймає участь в уніфікації континенту».

Таким чином, з 1989 по 1997 р. відносини між Німеччиною та Польщею суттєво змінилися на користь співпраці. В цей період важливе місце займає економічна співпраця, наприклад розбудова єврорегіонів (Шпрее-Нейсе-Бубр) і т.д. Також створюється низка спільних культурних та соціальних організацій, які мають на меті співпрацю у розвитку культурних зв'язків, активне проведення заходів щодо поширення культур своїх країн.

¹ Буглай Н. «Вступ Польщі до НАТО: реалізація євроатлантичного виміру» Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6950/1/Buglay.pdf> (дата звернення: 21.02.2021)

Розділ 2. Польсько-німецькі відносини в 1997-2004 рр.

У 1997 році уряд Польщі прийняв Національну Стратегію Інтеграції.¹ 28 січня 1997 р. Рада Міністрів Польщі затвердила документ «Програма дій з пристосування польської економіки та правової системи до вимог ЄС».² В тому ж році КЄІ прийняв «Національну програму підготовки Польщі до членства в ЄС».³

Програма визначала такі напрями інтеграції:

1. Економічний - приватизація підприємств, адаптація окремих галузей економіки Польщі для умов внутрішньо-європейського ринку.

2. Політичний - підвищення ефективності управління державно-адміністративних структур.

3. Соціальний - покращення умов життя в сільській місцевості, поширення програм з захисту екології, проведення більш активних заходів у боротьбі з корупцією та злочинністю в цілому.

2 квітня 1997 р. була прийнята нова Конституція Польщі.

16 червня 1997 р. Єврокомісія опублікувала «Порядок денний 2000», який передбачав, що в першу чергу переговори щодо інтеграції мають бути проведені з Польщею, Угорщиною, Чехією, Словачією та Естонією.

¹ «Польща- Європейський Союз: шлях інтеграції»

Режим доступу: http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf (дата звернення: 22.12.2020)

² Демчишак Р. Б. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри»// Humanitarian vision. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 13-18.

Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP meta&C21COM=S&2 S21P03=FLA=&2 S21STR=hv 2015 1 2 5 (дата звернення: 08.12.2021)

15 липня 1997 р. Європейська Комісія представила висновок щодо держав-кандидатів на членство в ЄС, Польща отримала найбільш високу оцінку.

На початку липня 1997 р. у Мадриді відбувся саміт країн-членів НАТО, на якому було прийнято рішення про початок переговорів щодо приєднання Польщі, Чехії та Угорщини до НАТО. 8 липня 1997 р. Польща отримала запрошення.¹ Підготовка Польщі до вступу призвела до реформування її армії.

У 1997 р. між ФРН і Польщею в Бонні була укладена культурна угода.² На думку німецького міністра культури Р. Вернштедта, укладення цього договору було важливим кроком у поглибленні культурних контактів між обома країнами.³ Сторони зобов'язувалися організовувати візити письменників, композиторів, режисерів та інших творчих діячів, допомагати одна одній в питаннях книговидавництва, співпрацювати в галузях музейної та архівної справи.

Крім того, 13 стаття договору була присвячена питанню обміну молоддю. Польща і ФРН зобов'язувалися заохочувати молодь до споглядання та поглиблення контактів у всіх галузях.

Згідно з статтею 16, країни зобов'язувалися організовувати всебічну культурну співпрацю в прикордонних регіонах. 17 стаття

¹ Буглай Н.М. «Вступ Республіки Польща до НАТО в контексті приходу до влади О. Квасьневського»// Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Історичні науки. 2013. Вип. 3.34. С. 226-231

Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmdu_2013_3.34_34

(дата звернення: 21.02.2021)

² «Good Neighbourhood Treaties of Poland: Political, Security and Social Relations». Варшава, 2019, с. 80

³ Sokół A. «Polsko-niemiecka współpraca kulturalna, programy i instytucje»//Zarządzanie w kulturze. Tom 9. S.131-166.Режим доступу: <https://www.ejournals.eu/Zarządzanie-w-Kulturze/2008/9-2008/art/4190> (дата звернення: 09.12.2020)

передбачала, що кожна країна буде полегшувати виникнення та діяльність культурних закладів іншої на своїй території. Внаслідок цього в Берліні, Лейпцигу та Дюссельдорфі були створені Польські Інститути. В Польщі був організований Інститут Гете (Варшава та Краків), а також Представництво німецької академічної служби обмінів (Варшава).

В грудні 1997 р. на Люксембурзькому саміті ЄС Г. Коль висловився за приєднання Польщі до ЄС, розглядаючи це як історичний шанс для закріплення стабільності в Європі.¹ Один з міністрів ФРН Й. Борхерт оголосив про можливість погіршення ситуації в сільському господарстві Німеччини, яке було пов'язане з приходом на німецький ринок аграрної продукції Польщі. Та Г. Коль не розділяв цієї точки зору.

Ще за тиждень до початку саміту він разом з головою польського уряду Є. Бузеком взяв участь у відкритті прикордонного мосту у Франкфурті-на-Одері.²

В грудні 1997 р. на засіданні в Люксембурзі Рада Європи прийняла рішення про посилення Стратегії інтеграції, згідно з яким посилювалася матеріальна та фінансова допомога кандидатам на вступ.³

¹ Фрольцов В.В. «Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е- начале 2000-х годов: основные тенденции и противоречия»//Wschodnioznawstwo. 2010. N 4. S. 139-157Режим доступу: https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polshi.pdf (дата звернення:19.12.2020)

² Фрольцов В.В. «Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е- начале 2000-х годов: основные тенденции и противоречия»// Wschodnioznawstwo. 2010. N 4. S. 139-157. Режим доступу: https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polshi.pdf(дата звернення:20.03.2021)

³ «Польша- Европейський Союз: шлях інтеграції». Режим доступу:http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf (Дата доступу:12.03.2021)

16 грудня 1997 р. Польща підписала спеціальний протокол щодо приєднання до НАТО.¹

З 1998 р. в рамках «Веймарського трикутника» почали проводитись офіційні перемовини лідерів держав.

У березні 1998 р. Рада ЄС прийняла програму «Партнерство заради членства», яка мала на меті підготовку країн-кандидатів до членства в ЄС.

В тому ж році в Німеччині були проведені опитування, в наслідок яких було визначено, що лише 20% громадян підтримують розширення ЄС на схід, що було викликано необхідністю виділення коштів для тих країн.²

Для Польщі найбільш важливими завданнями у короткостроковій перспективі стало прискорення приватизації державних підприємств, розвиток фінансового сектору, прийняття і реалізація програми реструктуризації важкої промисловості, в тому числі сталеливарної, інтенсифікація діяльності в області стандартизації і сертифікації, захист прав інтелектуальної власності, вдосконалення системи державної допомоги і держзакупівель, створення ефективної систем контролю на кордонах; розвиток сільських територій, впровадження системи фітосанітарного контролю, а також реалізації програм по захисту навколишнього середовища.³

¹ Саргсян А.В. «ФРГ и страны Вишеградской группы. Взаимодействие в контексте европейских интеграционных процессов(кон.ХХ-нач.ХХІ в.)»//квалифиц. раб.... Белгород, 2018. 94 с. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/333601876.pdf> (дата звернення:08.05.2021)

² Воробьева Л. М. «Внешняя политика ФРГ на пороге XXI века» М:Российский институт стратегических исследований,2000, с. 175

³ Нагорна С. Ю.«Трансформація системи управління Республіки Польща в процесі європейської інтеграції»//автореф. маг.роб. Миколаїв, 2020. 13 с. Режим доступу: https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1227/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b3%d0%be%d1%80%d0%bd%d0%b0_%d0%90%d0%92%d0%a2%d0%9e%d0%a0%d0%95%d0%a4%d0%95%d0%a0%d0%90%d0%a2.pdf(дата звернення:27.02.2021)

31 березня 1998 р. між Польщею та ЄС розпочалися офіційні переговори щодо приєднання.¹ З польського боку за проведення переговорів відповідав уряд Польщі, а також створене 27 березня 1998 р. Об'єднання зі справ акцесійних переговорів.² Вони тривали до грудня 2002 р. і склалися з двох етапів: аналіз відповідності її законодавства законодавству ЄС та переговори з 30 тематичних розділів.

29 травня 1998 р. депутати бундестагу за ініціативи коаліції ХДС/ХСС та СвДП прийняли резолюцію «Вигнані, переселені та німецька меншина як міст між німцями та їх східними сусідами» згідно з якою депортації німців з Польщі після Другої Світової війни засуджувалася як порушення міжнародного права. Польща заявила, що ця резолюція шкодить нормальним відносинам між двома країнами. 3 липня 1998 р. польський Сейм оголосив про «двозначність» цієї резолюції, нагадавши про непорушність існуючого кордону і неправомочність майнових позовів проти Польщі.³ Завдяки позиції Г. Коля, який не звернув уваги на найбільш радикальні вимоги представників «Спілки вигнанців», вдалося не

¹ Демчишак Р. Б. «Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри»// Humanitarian vision. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 13-18.

Режим доступу:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5 (дата звернення:06.12.2020)

² Демчишак Р. Б. «Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри»// Humanitarian vision. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 13-18

Режим доступу:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5

³ Фрольцов В.В. «Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е-начале 1990-х годов: основные тенденции и противоречия»//Wschodnioznawstwo.2010. N 4. S. 139-157.

Режим доступу:https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polshi.pdf(дата звернення:21.03.2021)

допустити ескалації конфлікту. Проте ці події призвели до певного погіршення поглядів на німців у польському суспільстві.

В липні 1998 р. Рада Міністрів Польщі затвердила Національну програму підготовки Польщі до членства в ЄС.¹ Ця програма визначала напрями пристосування до європейських норм протягом 1998-2002 рр. Зокрема, передбачалося, що окремі завдання будуть здійснені за допомогою програми PHARE.

Протягом 1995-1999 рр. в рамках програми PHARE відбулися зміни, спрямовані на користь інтеграції країн Центрально-Східної Європи до ЄС. Фінансова допомога спрямовувалася на розвиток малих та середніх підприємств в тих країнах, а також банківської та митної системи.² В Польщі діяли такі програми PHARE, як: INRED та STRUDER I (регіональний розвиток), RAPID та Agrolina 2000 (розвиток сільськогосподарської інфраструктури). Загалом до 1999 р. Польща отримала в рамках програми PHARE 213 млн.євро.³

На Вашингтонському саміті 1999 р. О. Квасьневський знову очолив польську делегацію. 26 лютого були підписані документи, які ратифікували польське членство в НАТО.

В 1999 р. була утворена Національна рада з європейської інтеграції, до складу якої входило 47 експертів з наукових установ та суспільних організацій.

З 1 січня по 30 червня 1999 р. ФРН головувала в ЄС.

¹ «Польща - Європейський Союз: шлях інтеграції». Режим доступу: http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf (дата звернення:06.02.2021)

² Міхель Р.В. «Євроінтеграційний вектор трансформації Польщі: приклад для України» // Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. N 2. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/147038555.pdf> (дата звернення:26.02.2021)

³«Briefing No 12. Note on Poland's political and economic situation and its relations with the European Union with a view to accession». Режим доступу: https://www.europarl.europa.eu/enlargement/briefings/12a1_en.htm(дата звернення:26.02.2021)

12 березня 1999 р. Польща увійшла до складу НАТО. Церемонія приєднання відбулася в американському місті Індепенденс, коли тодішній міністр закордонних справ Б. Геремек передав держсекретарю США М. Олбрайт акт приєднання Польщі до Альянсу.

Через деякий час після того був створений німецько-датсько-польський військовий корпус «Північний Схід», штаб якого розміщувався в Щецині.¹

В листопаді 1999 р. з ініціативи Польської Академії Наук був відкритий Науковий центр в Берліні. Головною метою діяльності Наукового центру ПАН у Берліні були визначені розвиток наукового, науково-технічного і культурного співробітництва між Польською Республікою та Федеративною Республікою Німеччина. Першим директором ПАН став професор Ф. Груша.

Наприкінці 1999- на початку 2000 р. в Щецині був створений Інститут Німеччини та Північної Європи. Його завданням було здійснення аналітичних досліджень, присвячених розвитку країн Північної Європи.

Загалом після початку переговорів про членство в ЄС Польща мала прийняти понад 180 законопроектів, які регулювали аспекти польського законодавства у відповідності до вимог ЄС, зокрема: гірничі галузі, радіо і телебачення, фармацевтична промисловість. В 1999 р. був виданий звіт Єврокомісії про стан підготовки Польщі до членства в ЄС, який виявився досить критичним для Польщі. У ньому було зазначено, що реформи правової сфери є «обмеженими».

¹ Трунов Ф. О. «Германо-польские отношения на современном этапе: Политико-военное измерение» // Актуальные проблемы Европы. 2019. N 3. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-na-sovremennom-etape-politiko-voennoe-izmerenie>(дата звернення:24.03.2021)

Найгірша ситуація була у рибальстві, торгівлі, охороні середовища та транспортній сфері.¹ Після цього звіту робота над реформуванням правової сфери значно пожвавилася.

Крім того, з 2000 р. для десяти країн-кандидатів в ЄС розпочали діяльність дві нові програми: ISPA та SAPARD. Вони мали на меті допомогу цим країнам у доступу до європейських фондів. Загалом з 1990 до 2003 р. Польща отримала від Європейського Союзу 7 млрд. євро фінансової допомоги.² Наприклад, відомо, що в 1999 р. в рамках програми PHARE Польща отримала 230 мільйонів євро, які спрямовувалися на:

1. Пом'якшення соціальних наслідків реструктуризації вугільної і сталеливарної промисловості.
2. Посилення митної служби.
3. Сертифікація та стандартизація ринку.
4. Реформи у сільському господарстві.³

В лютому 2000 р. на засіданні Ради євро регіону Померанія була прийнята «Транскордонна концепція розвитку і діяльності євро регіону «Померанія» на 2000-2006 рр.»

В березні 2000 р. з ініціативи Німеччини відбулася перша трьохстороння зустріч комісій з європейських питань країн-членів

¹ Федонюк С. «Інституційна європеїзація в Польщі в процесі вступу до ЄС»// Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. 2012. Т. 1. С. 99-103.
Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=UPmcp_2012_1_30

² Міхель Р. В. «Євроінтеграційний вектор трансформації Польщі: приклад для України»// Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 2. С. 98-106.
Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vsed_2014_2_18\(дата звернення:08.03.2021\)](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vsed_2014_2_18(дата звернення:08.03.2021))

³ «Польща – Європейський Союз: шлях інтеграції». Режим доступу: http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf (дата звернення:13.03.2021)

Веймарського трикутника, протягом якої було оголошено про співпрацю в галузі розширення ЄС на Схід.

Також в 2000 р. було прийнято два документи, присвячені питанням національної безпеки Польщі: «Стратегія безпеки РП» та «Національна стратегія оборони Польщі». В них було проголошено необхідність посилення співробітництва Польщі з НАТО.

10 липня 2000 р. керівники Сейму, Сенату та Ради Міністрів Польщі прийняли декларацію, згідно з якою вони брали на себе зобов'язання інтенсифікувати взаємну співпрацю та посилити координацію дій для більш ефективного проведення євроінтеграційних реформ. Відповідно, для досягнення цієї мети у липні 2000 р. Сеймом було ухвалено рішення про створення Комісії європейського права-парламентської інституції, головною метою якої була адаптація польського права до вимог ЄС. До складу Комісії увійшло 44 депутати.¹

Протягом 2000 р. Польща отримала 25% інвестицій в країни Центрально-Східної Європи від Німеччини.²

В 2001 р. була укладена нова угода між ЄС та Польщею, яка передбачала взаємні концесії в сільському господарстві. 91% сільськогосподарської продукції Польщі, яка експортувалася до ЄС, було звільнено від податків.

В тому ж році під час спільної конференції Німецького інституту Польщі (Дармштадт) та Штеттинського інституту

¹ Федонюк С. «Інституційна європеїзація в Польщі в процесі вступу до ЄС»// Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. 2012. Т. 1. С. 99-103. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP meta&C21COM=S&2 S21P03=FILE=&2 S21STR=UPmcp 2012 1 30

² Буданова Д. С. «Участие Германии в процессе расширения ЕС на восток и Польша»//Вестник Северного (Арктического) федерального университета. 2009. N 5. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-germanii-v-protsesse-rasshireniya-es-na-vostok-i-polsha> (дата звернення:21.03.2021)

Німеччини і Північної Європи (Брюссель), генеральний секретар Ради ЄС Х. Солана наголосив, що Польща є причиною розширення ЄС на Схід.¹

В 1998 р. Г.Коль програв вибори, новим канцлером став лідер СДПН Г. Шредер, який вважався євроскептиком.

Під час зустрічі канцлера ФРН Г. Шредера та прем'єр-міністра Польщі Є. Бузека, яка була присвячена десятиріччю двостороннього договору про дружбу, Шредер наголосив, що сподівається на вступ Польщі до ЄС у 2004 р.

15 листопада 2001 р. була прийнята Європейська стратегія уряду Польщі, згідно з якою планувалося завершити переговори про вступ у 2002 р.

22 листопада 2001 р. О. Квасьневський оголосив про участь Польщі в операції НАТО в Афганістані, туди були спрямовані саперні та спеціальні підрозділи.

16 березня 2002 р. перший військовий контингент Польщі (300 осіб) був відправлений до Афганістані.

4 липня 2002 р. бундестаг ФРН прийняв рішення про створення загальноєвропейської програми, яка була спрямована на вирішення проблеми вигнанців.

31 грудня 2002 р. Польща оголосила про остаточну готовність вступити до складу ЄС.

В 2002 р. близько 267 тис. громадян Польщі отримали дозвіл на роботу в Німеччині.

Протягом 2000-2002 рр. Польща отримувала 398 млн. євро від ФАРЕ, 168 млн. від SAPARD та 312-385 млн. від ISPA.

¹ Фенченко В. В. «К вопросу о европейском выборе Республики Польши»// Культура народов Причерноморья. 2014. № 267. С. 137-142. Режим доступа: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/92898> (дата звернення: 19.04.2021)

В 2003 р. між Польщею та ЄС був підписаний Акцесійний договір, який був затверджений Радою Міністрів Польщі в квітні. 9 квітня Європарламент більшістю голосів затвердив пропозицію щодо входження Польщі до складу ЄС. 16 квітня в Афінах був підписаний Акцесійний трактат, згідно з яким визначалися умови вступу Польщі до ЄС.

В березні 2003 О. Квасьневський підтримав участь Польщі в військовій операції в Іраку.

9 травня 2003 р. з ініціативи О. Квасьневського відбувся саміт країн Веймарського трикутника у Вроцлаві, на якому країни зобов'язалися розширювати кооперацію в усіх сферах.

В червні 2003 р. в Польщі був проведений референдум, на який було винесене питання підтримки євроінтеграції Польщі, 78% учасників підтримали це. Проте загалом мала місце низька явка.¹

Крім того, в 2003 р. в Німеччині проводилися опитування, які були присвячені розширенню ЄС на схід. Згідно з його результатами, більшу підтримку цьому процесу виявили східні німці, оскільки вони ставилися до поляків з симпатією, а також сподівалися на економічний прибуток.

Протягом 1991-2003 рр. кількість мігрантів з Польщі до Німеччини склала 72 тис. чол.²

¹ Фенченко В. В. «К вопросу о европейском выборе Республики Польши»// Культура народов Причерноморья. 2014. № 267. С. 137-142

Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/92898> (дата звернення: 23.03.2021)

² Хауг С. «Миграция из стран Центральной и Восточной Европы в Германию»// Тенденции международной миграции: Доклады, представленные на секцию 143 XXV Конференции IUSSP – Международного союза научных исследований в области народонаселения, 18-23 июля 2005 года, Тур, Франция / Гл. ред. В.А. Ионцев. М.: МАКС Пресс, 2006 с. 87-102.

Режим доступу: <http://www.demoscope.ru/weekly/2006/0243/analit02.php> (дата звернення: 24.03.2021)

Під час війни в Іраку, між Німеччиною та Польщею відбувся дипломатичний конфлікт, пов'язаний з перемовинами Польщі з США без попередніх консультацій з ФРН. Також Німеччина засудила вторгнення в Ірак, а Польща підтримала його.¹ У польській пресі з'явилися заяви, що ФРН «втратила довіру Польщі».² Також планувалося створення польської окупаційної зони в Іраку, але Польща не мала можливості керування великою миротворчою місією. Через це міністр оборони Польщі Є. Шмайдзінські запропонував ідею розміщення там німецько-польсько-датського корпусу.

Міністр оборони ФРН П. Штрук виступив проти цього, заявивши, що перед прийняттям цього рішення Польща не проводила жодних консультацій з ФРН, і тому потрібен час для вирішення питання відправки військ.³ Крім того, канцлер ФРН загалом здійснював антивоєнний зовнішній курс.

Проте колишній міністр оборони в уряді Г. Коля Ф. Рюе та заступник керівника ХДС/ХСС В. Шойбле підтримали ідею Польщі. Зокрема, Шойбле наголосив, що польська пропозиція є можливістю для відновлення європейської єдності, яка була послаблена війною в Іраку.⁴

¹ Рубинский Ю. И. «Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник»//Современная Европа. 2016. N 4. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-i-veymarskiy-treugolnik> (дата звернення:24.03.2021)

² «Германия. Вызовы XXI века». М., 2009. с. 51

³ Жолквер Н. «Польша в Ираке: новоевропейский подход». Режим доступа: <https://www.dw.com/ru/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B0-%D0%B2-%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4/a-860692> (дата звернення:25.04.2021)

⁴ Жолквер Н. «Польша в Ираке: новоевропейский подход». Режим доступа: <https://www.dw.com/ru/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B0-%D0%B2-%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4/a-860692> Дата доступа:25.04.2021

Польща також намагалася заблокувати спробу Німеччини прийняти нову систему голосування щодо прийняття Конституції ЄС.

У вересні 2003 р. представники «Спілки вигнанців» висунули ідею створення «Центру жертв вигнання», який мав на меті «інформувати європейську спільноту про ті негоди, яких зазнали депортовані після Другої Світової війни німці». Вони розглядали це як «внесок у зближення народів».¹ Згодом цей проект був відхилений. Представники ФРН, Польщі, Словаччини та Угорщини підписали декларацію про створення загальноєвропейської мережі «Пам'ять та солідарність» у Варшаві. Ціллю цієї організації оголошувалися аналіз, підбір документів та пропаганда історії ХХ ст. Керівництво мережею мав здійснювати комітет з рівною кількістю представників від кожної країни, а також секретаріатом, який розміщувався у Варшаві.

Протягом 2002-2003 рр. ФРН зробила значний внесок у переозброєння польської армії, зокрема, надала 128 танків та 10 одиниць ремонтної техніки.²

До березня 2004 р. Декларація про приєднання Польщі до ЄС була ратифікована всіма членами ЄС.³ У Німеччині, наприклад, розширення ЄС на схід підтримали усі головні політичні партії (ХДС/ХСС, СДПН, Вільна демократична партія...)⁴

Проте певні суспільні сили Німеччини виступали проти польської євроінтеграції. Наприклад, в 2004 р. на чолі організації

¹ «Германия. Вызовы XXI века». М., 2009. с. 51

² Січень І. «Німеччина та Польща: від столітніх протистоянь до стратегічного партнерства» Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/germ-pol2> (дата звернення: 09.05.2021)

³ «Інтеграція Польщі до Європейського Союзу» (1989-2004 рр.)» Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=29114 (дата звернення: 08.05.2021)

⁴ Панаріна О. «Польсько-німецьке співробітництво в контексті євроінтеграційної політики Республіки Польща» // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2010. Випуск 8. Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua> (дата звернення: 20.03.2021)

«Спілка вигнанців», яка об'єднувала німців, вигнаних з Польщі після Другої Світової війни встала Еріка Штайнбах.¹ В своїх виступах вона називала Польщу «державою-переслідувачем».²

1 травня 2004 р. Польща офіційно стала членом ЄС. Її офіційними представниками були президент О. Квасьневський та прем'єр – міністр Л. Міллер.

2 травня 2004 р. президент ФРН Й. Рау під час виступу у польському Сеймі оголосив про повну підтримку польської євроінтеграції.³ Він наголосив, що примирення Німеччини з Польщею є таким же важливим, як і примирення Німеччини з Францією. Проте в польських політичних колах діяли противники приєднання до ЄС. Представники правоцентричної партії «Польської сімейної ліги» оголосили, що євроінтеграція Польщі зробить її «рабом Німеччини».

Відразу після вступу до ЄС Польща приєдналася до «Групи прихильників» розширення ЄС.⁴ У серпні 2004 р. відбувся візит канцлера ФРН Г. Шредера до Польщі, який був пов'язаний з річницею Варшавського повстання 1944 р.⁵ Шредер став першим

¹ Билалутдинов А. Д. «Исторический ревизионизм как фактор современных германо-польских отношений(на примере «Дела Эрики Штайнбах») // Вестник Томского государственного университета. 2011. N 350. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskiy-revizionizm-kak-faktor-sovremennyh-germano-polskih-otnosheniy-na-primere-dela-eriki-shtaynbah> (дата звернення: 08.03.2021)

² Фрольцов В. В. «Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е-начале 2000-х годов:основные тенденции и противоречия» // Wschodnioznawstwo. 2010. N 4. S. 139-157. Режим доступа: https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polshi.pdf (дата звернення:21.03.2021)

³ «Германия.Вызовы XXI века. М.,2000. с. 47

⁴ Маковський С. О. «Еволюція участі в міжнародній політиці Європейського Союзу» // Actual problems of international relations. 2011. N 101. Режим доступа: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/1794>

⁵ Драчук С. «75-річчя Варшавського повстання. Радянська армія не допомогла»Режим доступа: <https://www.radiosvoboda.org/a/polshcha-varshavske-povstannia/30087554.html> (дата звернення: 11.04.2021)

очільником уряду ФРН, якого запросили для участі в урочистих заходах.

10 вересня 2004 р. польський Сейм прийняв резолюцію, яка пропонувала уряду М. Белькі висунути репараційні вимоги до Німеччини.

4 листопада 2004 р. для прискорення двосторонньої співпраці між Польщею та ФРН було створено посаду представника МЗС, який займався справами польсько-німецької співпраці.

Наприкінці 2004 р. у польському суспільстві панувала точка зору, згідно з якою вступ Польщі до Європейського Союзу був її найбільшим зовнішньополітичним досягненням після приєднання до НАТО.

Протягом 2004-2010 рр. значно підвищився рівень польського експорту в інші країни ЄС: з 47,5 до 117,4 млн. євро.

У січні 2005 р. Польща виступила проти участі президента ФРН Х. Келера в заході, присвяченому пам'яті жертв Освенциму.

У лютому 2005 р. в Польщі було проведено опитування, 77% опитуваних позитивно відповіли на питання «Чи Ви особисто підтримуєте членство Польщі в Європейському Союзі». За соціологічними даними, зростання позитивної думки щодо належності до ЄС зумовлено спадом інфляції, передбачення соціально-економічного становища в країні.¹

В той же час серед поляків існували побоювання, пов'язані з можливим підвищенням цін, квотуванням польської сільськогосподарської продукції, підвищенням рівня безробіття, жорсткій конкуренції з боку західних країн, які частково справилися

¹ Шевченко Л., Сиротюк Ю «На шляху до Європейського Союзу: досвід Польщі» К., 2006. 148 с. Режим доступу: http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/maket_POLAND.pdf (дата звернення: 08.05.2021)

коли старі члени ЄС отримали право протягом 7 років не допускати на свої трудові ринки громадян новоприєднаних країн.¹ Зокрема, ФРН використовувала цю можливість.

Також після вступу Польщі до ЄС в країні відбувся значний розвиток системи освіти. Участь польських шкіл в європейських стипендіальних програмах зросла на 65% у порівнянні з 2003 р.

Членство Польщі в ЄС стало також важливим інструментом для формування відносин з іншими країнами, міжнародними організаціями і т.д.

Загалом вступ Польщі до ЄС сприяв покращенню її економічного стану (підвищення ВВП і т.д.). Крім того, Польща стала брати участь у формуванні європейського бюджету, що надало їй можливість користуватися фінансовими коштами ЄС.

Проте негативним результатом вступу Польщі до ЄС стали проблеми у суднобудуванні. Зокрема, з трьох головних верфей країни: Гданської, Щецинської та Гдинської, залишилася працювати лише Гданська.²

Таким чином, в приєднанні Польщі до ЄС велику роль зіграла підтримка Німеччини. Німеччина надала Польщі істотну допомогу у економічній, політичній, культурній, військовій сфері.

Проте в той же час посилювалися протиріччя між двома країнами. Зокрема, суперечності викликали питання військової операції в Іраку, під час якої Німеччина виступала за антивоєнний курс і відмовилася

¹ Жолквер Н. «Трудовая миграция-не угроза, а шанс для Германии». Режим доступу: <https://www.dw.com/ru/%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F-%D0%BC%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B0-%D0%B0-%D1%88%D0%B0%D0%BD%D1%81-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8/a-15034747> (дата звернення:09.05.2021)

² Фенченко В. В. «К вопросу о европейском выборе Республики Польши» // Культура народов Причерноморья. 2014. № 267. С. 137-142
Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/92898>(дата звернення:08.05.2021)

брати в ній участь, а Польща, навпаки, підтримувала плани США. Крім того, з польського боку піднімалося репараційне питання. У Німеччині продовжували діяти представники «Спілки вигнанців», які висували майнові претензії до Польщі.

Позитивними явищами після приєднання Польщі до ЄС стала, наприклад, розвиток польської економіки, торгівлі, сільського господарства. Серед негативних потрібно відзначити заборону полякам працювати в окремих країнах ЄС протягом 7 років, кризові явища в польському суднобудуванні і т.д.

Висновки

З початку 1990-х рр. розпочався новий етап в дипломатичних відносинах між Польщею та Німеччиною. Завдяки підписанню низки угод вдалося остаточно затвердити кордон між двома країнами по Одеру-Нейсе, розвинути фінансову, торгівельну, культурну та політичну співпрацю. Ще у 1989 р. канцлер ФРН Г. Коль здійснив візит до Польщі, під час якого наголошував, що добросусідські відносини двох країн є необхідними для об'єднання Німеччини. Також під час цього візиту була підписана Спільна декларація, яка регулювала питання становища національних меншин двох країн, Загалом співпраця з Польщею та підтримка її євроінтеграційних прагнень підтримувалася майже усіма політичними силами, за винятком «Спілки вигнанців». Також в 1989 р. була створена програма PHARE, яка сприяла значному покращенню економічної ситуації в Польщі. В 1990 р. Польщі почали виникати національні німецькі організації.

Об'єднання Німеччини викликало різну реакцію польських політичних сил, зокрема воно користувалося великою підтримкою з боку К. Скубішевського. Проте праворадикальні партії, а також окремі члени ПОРП різко його критикували.

Важливе місце в співробітництві грав створений у 1991 р. Веймарський трикутник (міністри закордонних справ Німеччини, Франції та Польщі). Для Польщі входження до складу організації було потрібним, оскільки обидві країни мали допомогти їй з євроінтеграцією, а також, щоб не потрапляти в односторонню залежність. Німеччина і Франція, в свою чергу, прагнули розширити свій вплив в регіоні. тому ж році країни Центрально-Східної Європи (Польща, Чехословаччина та Угорщина) утворили «Вишеградську

групу», яка мала на меті взаємну допомогу в євроінтеграційних процесах.

В червні 1991 р. між Німеччиною та Польщею був підписаний «Договір про добросусідство і дружню співпрацю», згідно з яким з боку Німеччини надавалося зобов'язання допомогти Польщі у модернізації її державних інститутів у відповідності до європейських вимог. В тому ж році були проведені перші перемовини Польщі та ЄС. В 1992 р. між Польщею та Німеччиною були успішно завершені переговори про реституцію.

З 1993 р. більшість країн ЄС почала підтримувати приєднання Польщі до ЄС. В 1994 р. Польща подає офіційну заявку на членство в ЄС, що було зумовлено відповідністю євроінтеграційним вимогам.

В 1995 р. у відносинах Німеччини та Польщі відбулася важлива подія: голова МЗС Польщі офіційно вибачився за виселення, які проводилися польськими комуністами після війни.

В 1997 р. між Німеччиною та Польщею була підписана культурна угода, яка регулювала питання візитів культурних діячів, а також проблеми співпраці в культурній і архівній галузях.

Загалом Г. Коль завжди підтримував встановлення гарних стосунків з Польщею та її євроінтеграцію, незважаючи на певне невдоволення з боку окремих політичних діячів ФРН. Але у суспільстві це питання викликало суперечки, оскільки розширення ЄС на Схід могло призвести до погіршення економічної ситуації через необхідність виплат. Крім того, в 1998 р. з ініціативи депутатів бундестагу(окремі представники ХДС/ХСС та СвДП) була прийнята резолюція, яка розглядала депортації німців після війни як порушення міжнародного права. В Польщі ця резолюція була сприйнята як шкідлива для двосторонніх відносин та певним чином

погіршила погляд на німців в польському суспільстві. Тоді Г. Коль зміг успішно врегулювати ситуацію.

В 2002 р. розпочалася активна трудова міграція поляків до ФРН. В 2003 р. в Польщі та Німеччині були проведені опитування, присвячені питанню розширення ЄС на Схід. В Польщі це було підтримано більшістю опитуваних, а в Німеччині це підтримувалося більшим чином східними німцями.

Проте криза у відносинах між двома країнами відбулася у зв'язку з війною в Іраку. Більшість німецьких політиків виступила проти відправки туди військ, а Польща підтримала ініціативу США, що створило певні труднощі на деякий час.

В 2004 р. відбувся вступ Польщі до складу ЄС, який був підтриманий усіма політичними силами Німеччини. На сучасному етапі вирішені майже усі проблеми у відносинах між країнами (зокрема, проблема кордонів). Проте представники «Спілки вигнанців» у ФРН іноді піднімають питання проблеми повернення майна нащадкам виселених і т.д. З польського боку, представники партії «Право і справедливість», наприклад, Я. Качинський, іноді висувають проблему репарацій. Крім того, деякі проблеми ще існують в сфері політики пам'яті.

Але у висновку відзначимо, що саме трансформація польсько-німецьких відносин після 1990 року дозволило забезпечити інтеграцію Польщі до євро-атлантичних структур і підтримка Берліном зіграла свою позитивну роль у посткомуністичному транзиті Варшави.

Список джерел та літератури:

1. Жолквер Н. «Польша в Ираке: «новоевропейский подход».

[Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://www.dw.com/ru/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B0-%D0%B2-%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4/a-860692>

2. Жолквер Н. «Трудовая миграция – не угроза, а шанс для Германии». [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://www.dw.com/ru/%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F-%D0%BC%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B0-%D0%B0-%D1%88%D0%B0%D0%BD%D1%81-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B8/a-15034747>

3. Тарасов В. «Варшава готова идти на риск». [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://www.dw.com/ru/%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%B2%D0%B0-%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B8%D0%B4%D1%82%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA/a-962093>

4.Тельчик Х. «Советник Гельмута Коля: Горбачев сдержал свое слово». [Электронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.dw.com/ru/%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D1%83%D1%82%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B2-%D1%81%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%BB-%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE/a-51154302>

5. «Что мешает послевоенному примирению немцев и поляков». [Электронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.dw.com/ru/%D1%87%D1%82%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%B0%D0%B5%D1%82-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8E-%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D1%86%D0%B5%D0%B2-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B2/a-50218589>

6.«30 років тому Мазовецький і Коль взяли участь у месі примирення у Кшижовій». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://monitorpress.info/uk/news/10186-30-rokiv-tomu-mazovetskyi-i-kol-vzialy-uchast-u-mesi-prymyrennia-u-kshyzhova>

7. Інституційні питання виконання Україною Угоди про асоціацію: координація політики європейської інтеграції на державному рівні". Аналітична записка». [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/instituciyni-pitannya-vikonannya-ukrainoyu-ugodi-pro-asociaciyu>

8. 30 lat od jednego z najważniejszych momentów w stosunkach polsko-niemieckich po II wojnie światowej». [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://tvn24.pl/polska/30-rocznica-podpisania-polsko-niemieckiego-traktatu-granicznego-4750385>

9. 30 lat temu RP i RFN podpisały traktat graniczny». [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1496162,30-lat-temu-rp-i-rfn-podpisaly-traktat-graniczny.html>

10.«30 lat traktatu granicznego Polska-Niemcy. „Dlaczego pan mi nie wierzy?!» [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.dw.com/pl/30-lat-traktatu-granicznego-polska-niemcy-dlaczego-pan-mi-nie-wierzy/a-55594714>

11. Agenda 2000-Commission Opinion on Poland's Application for Membership of the European Union». [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/10a8c402-d905-448f-8320-1f460de6bd66>

12. «Agreement between the European Economic Community and the Polish People's Republic on trade and commercial and economic cooperation». [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21989A1122\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21989A1122(01))

13.«Helmut Kohl's Ten-Point Plan for German Unity (November 28, 1989)». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ghdi.ghidc.org/sub_document.cfm?document_id=223

14. Former German President Roman Herzog dies». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.dw.com/en/former-german-president-roman-herzog-dies/a-37072019>

15. Sejmowe expose ministra spraw zagranicznych RP Krzystofa Skubiszewskiego» [Електронний ресурс].Режим доступу:

https://www.cvce.eu/content/publication/2006/3/28/6a0b3b70-0545-43ce-be95-59e1c0cd825c/publishable_pl.pdf

16. Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy, podpisany w Warszawie dnia 14 listopada 1990 r. [Електронний ресурс].Режим доступу:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19920140054>

17. Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17.06.1991 r. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19920140056>

18. Traktat Graniczny». [Електронний ресурс].Режим доступу:

<https://www.przelomy.muzeum.szczecin.pl/historia/artykuly/72-traktat-graniczny.html>

19. «Time line» [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.prezydent.pl/en/poland-in-eu/time-line>

20.«Umowa między Rządem Rzeczypospolitej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy kulturalnej, sporządzona w Bonn dnia 14 lipca 1997 r.». [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19990390379>

21. «Weimar Triangle Summit Meeting». [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://www.prezydent.pl/en/archive/news-archive/news-](https://www.prezydent.pl/en/archive/news-archive/news-2003/art,73,weimar-triangle-summit-meeting.html)

[2003/art,73,weimar-triangle-summit-meeting.html](https://www.prezydent.pl/en/archive/news-archive/news-2003/art,73,weimar-triangle-summit-meeting.html)

22. Бжезинский З. «Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы». М., 2009. 280 с.

23. Билалутдинов А.Д. «Исторический ревизионизм как фактор современных германо-польских отношений (на примере «Дела Эрики Штайнбах») // Вестник Томского государственного университета. 2011. № 350. С. 85-87.

[Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskiy-revizionizm-kak-faktor-sovremennyh-germano-polskih-otnosheniy-na-primere-dela-eriki-shtaynbah>

24. Бойчук О. «Проблема політики пам'яті у польсько-німецьких відносинах» // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2020. с. 36-45 [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://mhpi.chnu.edu.ua/index.php/issues/article/view/244/232>

25. Буглай Н.«Вступ Польщі до НАТО: реалізація євроатлантичного вибору» // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини. 2016. Вип. 17. С. 157-165 [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6950/1/Buglay.pdf>

26. Буглай Н. «Вступ Республіки Польща до НАТО в контексті приходу до влади О. Квасьнівського»// Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Історичні науки. 2013. Вип. 3.34. С. 226-231

[Электронный ресурс] .Режим доступа:[http://www.irbis-](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmdu_2013_3.34_34)

[nbu.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmdu_2013_3.34_34)

[bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21I](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmdu_2013_3.34_34)

[D=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C2](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmdu_2013_3.34_34)

[1COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmdu_2013_3.34_34](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmdu_2013_3.34_34)

27. Буданова Д. С. « Североатлантический Альянс и Европейский Союз во внешней политике Польши в 1989-2005 годах».автореф.,

дисс.... канд. ист. наук. Иваново, 2011. 28 с. [Электронный ресурс].

Режим доступа: <https://core.ac.uk/download/pdf/197420612.pdf>

28. Буданова Д. С. «Участие Германии в процессе расширения ЕС на восток и Польша» // Вестник Северного (Арктического)

федерального университета. 2009. N 5. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-germanii-v-protsesse-rasshireniya-es-na-vostok-i-polsha>

29. Буневич Д.С. «Формирование концептуальных основ внешней политики Республики Польша в новейший период(1989-2013 гг.)» автореф.дисс....канд. ист. наук. М., 2018. 35 с.

[Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://www.instituteofeurope.ru/images/stories/diss/bunevish/2.pdf>

30.«Вишеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии». М., 2010. 563 с.

31. Воробьева Л.М. «Внешняя политика ФРГ на пороге XXI века». М., 2000. 355 с.

32. Гавриловец Л.В. «Польско-германские отношения в 1970–1990 гг. Новые перспективы развития польско-германского диалога» // Известия Гомельского государственного университета им.

Ф. Скорины. 2016. N 4 [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://core.ac.uk/download/pdf/76001969.pdf>

33.Гассельбах Р., Романець Р. «Репарації за війну: від Німеччини хочуть більше грошей». [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://www.dw.com/uk/%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B7%D0%B0-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83-%D0%B2%D1%96%D0%B4-%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8->

[%D1%85%D0%BE%D1%87%D1%83%D1%82%D1%8C-%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B9/a-45845606](#)

34. «Германия. Вызовы XXI века». М., 2009. 794 с.

35. Гюнтер Ю. , Латифи Г., Тебельманн Д и т. д. « Трансграничное научное сотрудничество Германии и Польши в контексте «восточного»расширения ЕС»// Журнал Национального исследовательского университета «Высшая школа экономики». 2017. Т. 11. № 1. С. 42–53 [Электронный ресурс] Режим доступа:

<https://foresight-journal.hse.ru/2017-11-1/204246736.html>

36.Демчишак Р. Б. « Особливості євроінтеграційного процесу в Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри»// Humanitarian vision. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 13-18.

[Электронный ресурс]. Режим доступа: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5)

[bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=hv_2015_1_2_5)

37. Демчишак Р.Б. «Східний вектор зовнішньої політики Польщі»: ідеологічні підвалини та особливості реалізації на сучасному етапі»// «Гілея: науковий вісник. Політичні науки. Випуск 137. [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<http://www.irbis-nbu.gov.ua> > irbis_nbu > cgiirbis_64

38. Довжик Н. Р. «Национальная безопасность Польши в контексте евроатлантического сотрудничества (1990-2016гг.)»- дисс....канд.ист.наук. Екатеринбург,2018.223 с.

[Электронный ресурс]. Режим доступа:

<http://aevis.ru/upload/ckeditor/files/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D0%>

[B6%D0%B8%D0%BA%20%D0%9D.%D0%A0.%20%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B4%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%81.pdf](#)

39. Драчук С. «75-річчя Варшавського повстання. Радянська армія не допомогла»[Електронний ресурс].Режим доступу:

<https://www.radiosvoboda.org/a/polshcha-varshavske-povstannia/30087554.html>

40. Дьячков К.Н. «Веймарский треугольник: роль неформального форума в реализации национальных интересов Польши» // Вестник Пермского университета. 2013. N 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/veymarskiy-treugolnik-rol-neformalnogo-foruma-v-realizatsii-natsionalnyh-interesov-polshi>

41. Жерко С. «Поляки, німці та тіні минулого». // Нова Польща. 2021. [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://novapolshcha.pl/article/polyaki-nimci-ta-tini-minulogo>

42. Звягіна О.М. «Ключові аспекти зовнішньої політики Польщі у дев'яності роки ХХ сторіччя». [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://journals.uran.ua/wissn003/article/view>

43. Иванова А.К., Грибовский В.С. «Германо-польские отношения как ключевой фактор европейской безопасности» // Современная Европа. 2016. № 4 (70). С. 152-154. [Електронний ресурс]

Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-kak-klyuchevoy-faktor-evropeyskoj-bezopasnosti>

44.«Інтеграція Польщі до Європейського Союзу» (1989-2004 рр.) [Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=29114

45. Каракуц А.М. «Питання польсько-німецького кордону за лінією Одер — Нейсе у період дипломатичного врегулювання зовнішньополітичних аспектів об'єднання Німеччини (1989 — 1990

рр.)» [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-492-209-5/6.pdf>

46. Кіш Є.Б. «Європейська карта» країн Вишеградської четвірки: історія розвитку і формат співробітництва» // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Історичні науки. 2012. Вип. 3.33. С. 259-267.

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/36.pdf>

47. Клочак О. З. «Зовнішня політика і дипломатія Республіки Польща в епоху глобалізаційних змін»-дисс....канд. іст. наук.Київ, 2018, 274 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Klochak_Oleh/Zovnishnia_polityka_i_dyplo-matiia_Respubliky_Polscha_v_epokhu_hlobalizatsiinykh_zmin_1989-2004_rr.pdf

48. Кухарчик Я., Лада А., Охманн К. «Немецький взгляд на Польщу и Россию». Варшава, 2013. 93 с.

49.Кучик О. С. , Москалик А. С. «Євроатлантичний та європейський вимір «Веймарського трикутника»у зовнішній політиці Республіки Польща»// Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2013. Вип. 6 (2). С. 159-163. [Електронний ресурс].

Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=filipol_2013_6\(2\)_37](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=filipol_2013_6(2)_37)

50. Кучик О. С.,Москалик А.С. «Субрегіональні інтеграційні механізми Веймарського трикутника в контексті трансформаційних процесів міжнародної системи» // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2014. Вип. 21 (2). С. 49-55. [Електронний ресурс].

Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

[bin/irbis_nbuvcgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Nvdau_2014_21\(2\)_8](http://bin/irbis_nbuvcgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Nvdau_2014_21(2)_8)

51. Латенко В. «Вишеградська група: історія створення та досвід співпраці з Україною в контексті європейської інтеграції» // Європейські історичні студії. 2019. № 13. С. 25-50.

[Електронний ресурс] Режим

доступу: <http://eustudies.history.knu.ua/uk/vyshegradska-grupa-istoriya-stvorenniya-ta-dosvid-spivpratsi-z-ukrayinoyu-v-konteksti-yevropejskoyi-integratsiyi>

52. Лебедюк В. «Вишеградська четвірка: від ідеї до успішного проекту»// Демократичний транзит у країнах Вишеградської групи й Україні: вибрані аспекти. Видавництво Національного університету "Острозька академія. с. 16-35. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://eprints.oa.edu.ua/8333>

53. Ложечкін В.С. «Етапи європейської інтеграції Республіки Польща(1989-2004 рр)» // Наука. Релігія. Суспільство. 2009. № 2. С. 49-53. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://dspace.nbuvcgiirbis_64.exe/bitstream/handle/123456789/29866/%2009-Lozhechkin.pdf?sequence=1

54. Лыкошина Л. «Европейский вектор развития Польши. Возвращение к истокам или поиск новой идентичности» // Вишеградская Европа. 2014. N 3. [Електронний ресурс].

Режим доступу:

http://visegradueurope.ru/ru_RU/%d0%b2%d0%b8%d1%88%d0%b5%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%b4%d1%81%d0%ba%d0%b0%d1%8f-%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%bc%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d1%8f/%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d0%bd%d1%8b-%d0%b2%d0%b8%d1%88%d0%b5%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%b4

[%d1%81%d0%ba%d0%be%d0%b9-%d0%b3%d1%80%d1%83%d0%bf%d0%bf%d1%8b/%d0%bb%d1%8b%d0%ba%d0%be%d1%88%d0%b8%d0%bd%d0%b0-%d0%bb%d0%b0%d1%80%d0%b8%d1%81%d0%b0-%d0%b5%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%bf%d0%b5%d0%b9%d1%81%d0%ba%d0%b8%d0%b9-%d0%b2%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%be%d1%80-%d1%80/](#)

55.Мадайчик П.- В. « Польско-немецкий договор 1991 года-25 лет спустя» // Современная Европа. 2016. N 4. [Электронный ресурс].

Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/polsko-nemetskiy-dogovor-1991-goda-25-let-spustya>

56.Маковський С.О. «Еволюція участі Польщі в міжнародній політиці Європейського Союзу» // Actual problems of international relations. 2011. N 101. [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/1794>

57. Маркович В. «Сучасний стан соціально-економічної ефективності польсько-німецького транскордонного співробітництва» // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2017. Випуск 41. С.3–18. [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<http://publications.lnu.edu.ua › article › download>

58.«Міжпарламентське співробітництво країн Веймарського Трикутника» [Электронный ресурс]. Режим доступа:

http://orka.sejm.gov.pl/prezydencja.nsf/lexi/ua_DKUS-8EZBET/%24File/Weimar_ukr.pdf

59. Міхель Р.В. «Євроінтеграційний вектор трансформації Польщі: приклад для України» // Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 2. С. 98-106. [Электронный ресурс]. Режим доступа:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21I

[D=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vsed_2014_2_18](#)

60. Нагорна С. Ю. «Трансформація системи управління Республіки Польща в процесі європейської інтеграції» // автореф. маг.

роб....Миколаїв, 2020. 13 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1227/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b3%d0%be%d1%80%d0%bd%d0%b0_%d0%90%d0%92%d0%a2%d0%9e%d0%a0%d0%95%d0%a4%d0%95%d0%a0%d0%90%d0%a2.pdf

61. Наконечная-Кисель Х. «Внешний долг Польши и стоимость его обслуживания: история, состояние и перспективы» // Белорусский экономический журнал. 2005. N 2. [Електронний ресурс]

Режим доступу:

http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/4017/2/Nakonechnaya_Kisel%27_Kh_2005_2_ocr.pdf

62. Ночвина Б. А. «Характерные черты германо-польских отношений на современном этапе» // Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе: сб. научн. ст по мат. II Междунар. научн. конф., Пинск 24–25 ноября 2017 г. : в 2 ч. / Полес. гос. ун-т ; под ред. Р.Б. Гагуа. Пинск : ПолесГУ, 2017. Вып. 2. Ч. 2. 277с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/13077/1/%D0%9D%D0%BE%D1%87%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%91..pdf>

63. Охманн К. «Новая восточная политика» //

Современная Европа. 2016. N 4. [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/novaya-vostochnaya-politika>

64. Панаріна О. «Багатосторонній вимір польсько-німецького співробітництва в рамках «Веймарського трикутника» // Наукові

записки. Випуск 49. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/panarina_bagatovymirnyi.pdf

65. Панаріна О. «Польсько-німецьке співробітництво в контексті євроінтеграційної політики Республіки Польща». [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://journals.iir.kiev.ua › article › download>

66. «Паралельно з НАТО: регіональне співробітництво країн Європи у сфері безпеки та оборони». [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://niss.gov.ua/news/statti/paralelno-z-nato-regionalne-](https://niss.gov.ua/news/statti/paralelno-z-nato-regionalne-spivrobitnictvo-krain-evropi-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni)

[spivrobotnictvo-krain-evropi-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni](https://niss.gov.ua/news/statti/paralelno-z-nato-regionalne-spivrobitnictvo-krain-evropi-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni)

67. Петренко К. А. «Взаємовідносини об'єднаної Німеччини і країн Вишеградської групи(1990-1995 рр.)» // Історичні і політологічні дослідження. 2014. № 3-4. С. 234-245. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua › irbis_nbuv › cgiirbis_6

68. «Польща- Європейський Союз: шлях інтеграції». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf

69. Приймак Б. І. «Політика Німеччини щодо держав Центральної та Східної Європи у період канцлерства Ангели Меркель» // автореф. дис...канд. іст. наук. Київ, 2018.20 с. [Електронний ресурс].

Режим доступу:

https://chtyvo.org.ua/authors/Pryimak_Bohdan/Polityka_Nimechchyny_s_chodo_derzhav_Tsentralnoi_ta_Skhidnoi_Yevropy_u_period_kantslerstva_Anhely_Mer

70. Рубинский Ю.И. «Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник» // Современная Европа. 2016.

№ 4. [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-i-veymarskiy-treugolnik>

71. Русова О. «Внесок країн «Веймарського трикутника» в систему європейської безпеки» // *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2014. Вип. 4. С. 39-45. [Електронний ресурс] Режим доступу:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Spur_2014_4_7

72. Саргсян А. В. «ФРГ и страны Вишеградской группы. Взаимодействие в контексте европейских интеграционных процессов (кон. XX - нач. XXI в.): квалификац. раб.... Белгород, 2018. 94 с. [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://core.ac.uk/download/pdf/333601876.pdf>

73. Семикрас О. В. «Рада держав Балтійського моря в контексті інтеграційних процесів постконфронтаційної Європи» // *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2000. Вип. 4. С. 73-81.

[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv/cgiirbis_64

74. Січень І. «Німеччина і Польща: від столітнього протистояння до стратегічного партнерства». [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://bintel.com.ua/uk/article/print/germ-pol2>

75. Сухинина С.А. «Фактор исторической памяти в современных польско-германских и российско- польских

отношениях: сравнительный анализ». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/217189805.pdf>

76. Титова М.С. «Веймарский треугольник: условия возникновения, мотивы и цели участников // Вестник Томского государственного университета. История. 2012. № 3. С. 93-97 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/veymarskiy-treugolnik-usloviya-vozniknoveniya-motivy-i-tseli-uchastnikov>
77. Титова М.С. «Решение основных политических задач Веймарского треугольника: вступление Польши в НАТО и ЕС» // Всероссийский журнал научных публикаций. 2011. N 1 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/reshenie-osnovnyh-politicheskikh-zadach-veymarskogo-treugolnika-vstuplenie-polshi-v-nato-i-es>
78. Трунов Ф. О. «Германо-польские отношения на современном этапе: Политико-военное измерение» // Современная Европа. 2016. N 4. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/germano-polskie-otnosheniya-na-sovremennom-etape-politiko-voennoe-izmerenie>
79. Федонюк С. «Інституційна європеїзація в Польщі в процесі вступу до ЄС» // Україна та Польща: минуле, сьогодні, перспективи. 2012. Т. 1. С. 99-103. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=UPmcp_2012_1_30
80. Фенченко В. В. «К вопросу о европейском выборе Республики Польши» // Культура народов Причерноморья. 2014. № 267. С. 137-142. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/92898>

81.Фрольцов В. В. «Политика ФРГ в отношении Польши в 1990-е- начале 2000-х годов: основные тенденции и противоречия» //

Wschodnioznawstwo. 2010. N 4. S.139-157 [Электронный ресурс].

Режим доступа: https://fir.bsu.by/images/departments/ir/ir-materials/ir-studyprocess/Froltsov/2.3_2010_froltsov_Politika%20FRG_otnosh_Polski.pdf

82.Хавер Т. П. «Врегулювання питання польсько-німецького

кордону в процесі об'єднання Німеччини» // Науковий часопис

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Серія 6 : Історичні науки : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 8. С. 345-352. [Електронний ресурс].

Режим доступа:

<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16109/1/Haver.pdf>

83. Хауг С. «Миграция из стран Центральной и Восточной Европы в Германию» // Тенденции международной миграции: Доклады,

представленные на секцию 143 XXV Конференции IUSSP – Международного союза научных исследований в области народонаселения, 18-23 июля 2005 года, Тур, Франция / Гл. ред. В.А. Ионцев. М.: МАКС Пресс, 2006 с. 87-102. [Электронный ресурс].

Режим доступа:

<http://www.demoscope.ru/weekly/2006/0243/analit02.php>

84.Хорольская М.В. «Германия после объединения: политические проблемы и противоречия интеграционного процесса»:дисс...канд.

полит. наук. М.,2019.274 с. [Электронный ресурс] Режим доступа:

<https://www.imemo.ru/files/File/ru/dis/2019-005-Khorolskaya-DIS.pdf>

85.Химинець В.В. «Веймарський трикутник: здобутки і перспективи з погляду Німеччини»// Науковий вісник Дипломатичної академії

України. 2011. Вип. 17. С. 89-95. [Електронний ресурс]

Режим доступа: <http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi->

bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Nvdau_2011_17_15

86. Чесновский М.Э. « Страны Средней Европы в международных отношениях (1989-2014 гг.). Страноведческий аспект. В 2 ч.»

Минск, БГУ, 2016. 240 с.

87. Шевченко Л., Сиротюк Ю «На шляху до Європейського Союзу: досвід Польщі». К., 2006. 148 с. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/maket_POLAND.pdf

88. Шпек Р. «ЕС: динаміка розширення та розвитку» // «Розширення ЄС. 2003. N 1. с. 45-54 . [Электронный ресурс]. Режим доступа:

https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/13_enlargement_uk.pdf

89. Щербакова Ю.А. «Вышеградская четверка» в контексте Европейского сотрудничества» // Европейская безопасность. 2017.

Выпуск 45. [Электронный ресурс] Режим доступа:

<https://cyberleninka.ru/article/n/vyshegradskaya-chetverka-v-kontekste-evropeyskogo-sotrudnichestva>

90. Eberhardt P. «The Oder-Neisse Line as Poland's western border: As postulated and made a reality». [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<https://www.geographiapolonica.pl/article/item/9928.html>

91. Каска К. «Dyplomacja symboli w stosunkach między Polską a Niemcami na przełomie XX I XXI wieku». [Электронный ресурс]

Режим доступа:

<http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-70337dcb-5987-4808-a92f-0032ab77ea55>

92. Fischer J. «Shaping and development of Polish-German relations in the years 1989-2005. An assessment attempt». [Электронный ресурс].

Режим доступа:

https://www.lazarski.pl/fileadmin/user_upload/dokumenty/czasopisma/mysl-ekonomiczna-polityczna/2016/MEiP_3_16_11_Fischer.pdf

93. «Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej» [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://www.fwpn.org.pl>

94. «Good Neighbourhood Treaties of Poland: Political, Security and Social Relations» D. Poplawski, J. Fischer, J. Boysen. Edited by K. P. Marczuk. Warszawa, 2019. 262 p.

95. Jagodzinski A. «The Visegrad Group – a central European constellation». Bratislava, 2006. 255 s.

96. «Polska i Niemcy. Trudne kontakty – dobre perspektywy». Warszawa, 2011. 36 p.

97. Ruchniewicz K. «Historyczny akt». Traktat graniczny polsko-niemiecki». [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://krzysztofruchniewicz.eu/historyczny-akt-traktat-graniczny-polsko-niemiecki>

98. Sokół-Arz A. «Polsko-niemiecka współpraca kulturalna, programy i instytucje» // Zarządzanie w Kulturze. 2008. Tom 9. s. 131-166.

[Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://www.ejournals.eu/Zarzadzanie-w-Kulturze/2008/9-2008/art/4190>

99. «Stosunki Polski z sąsiadami w pierwszej dekadzie XXI wieku» / pod redakcją Mieczysława Stolarczyka. Katowice, 2011.

100. Ulatowski R. «German-Polish relations. Political and economic aspects». [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-3RafalUlatowski.pdf>

Анотація

В дипломній роботі розглядаються проблеми відносин між Німеччиною та Польщею з 1990 по 2004 р у економічній, політичній, військовій, культурній та господарській сферах. Станом на цей час проблема німецько-польських відносин грала важливу роль для розбудови ефективного порядку в регіоні. Ще в 1989 р. німецькі політики наголошували про необхідність тісної співпраці з Польщею для успішного воз'єднання ФРН та НДР. Для Польщі розвиток відносин з Німеччиною був важливим для покращення ситуації в економіці, вирішення проблеми кордонів і т. д. Також підписувалися взаємні культурні угоди.

Німеччина планувала також забезпечити офіційне встановлення свого східного кордону.

Крім того, потрібно зазначити, що саме допомога Німеччини сприяла успішній євроінтеграції Польщі. Проте до теперішнього часу зберігаються проблеми у політиці пам'яті та питання відшкодування майна(окремі суспільні сили Німеччини) та репараційне питання (Польща).

Resume

The graduate work considers the problems of relations between Germany and Poland from 1990 to 2004 in the economic, political, military, cultural and economic spheres. As of now, the problem of German-Polish relations has played an important role in building an effective order in the region. Back in 1989, the Germans stressed the need for close cooperation with Poland for the successful reunification of FRG and the GDR. For Poland, the development of relations with Germany was important for improving

the economic situation, solving the problem of borders, etc. Mutual cultural agreements were also signed.

Germany also planned to formally establish its eastern border. In addition, it should be noted that it was Germany's assistance that contributed to Poland's successful European integration.

However, there are still problems in the politics of memory and the issue of property restitution (certain social forces in Germany) and the issue of reparations (Poland).